

DZIENNIK USTAW

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 31 sierpnia 2022 r.

Poz. 1834

UMOWA

**o partnerstwie w zakresie stosunków i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi,
z jednej strony, a Nową Zelandią, z drugiej strony,**

sporządzona w Brukseli dnia 5 października 2016 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

Dnia 5 października 2016 r. w Brukseli została sporządzona Umowa o partnerstwie w zakresie stosunków i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Nową Zelandią, z drugiej strony, w następującym brzmieniu:

UMOWA O PARTNERSTWIE

**w zakresie stosunków i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi,
z jednej strony, a Nową Zelandią, z drugiej strony**

UNIA EUROPEJSKA, zwana dalej „Unią”,

oraz

KRÓLESTWO BELGII,

REPUBLIKA BUŁGARII,

REPUBLIKA CZESKA,

KRÓLESTWO DANII,

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC,

REPUBLIKA ESTOŃSKA,

IRLANDIA,

REPUBLIKA GRECKA,

KRÓLESTWO HISZPANII,

REPUBLIKA FRANCUSKA,
REPUBLIKA CHORWACJI,
REPUBLIKA WŁOSKA,
REPUBLIKA CYPRYJSKA,
REPUBLIKA ŁOTEWSKA,
REPUBLIKA LITEWSKA,
WIELKIE KSIĘSTWO LUKSEMBURGA,
WĘGRY,
REPUBLIKA MALTY,
KRÓLESTWO NIDERLANDÓW,
REPUBLIKA AUSTRII,
RZECZPOSPOLITA POLSKA,
REPUBLIKA PORTUGALSKA,
RUMUNIA,
REPUBLIKA SŁOWENII,
REPUBLIKA SŁOWACKA,
REPUBLIKA FINLANDII,
KRÓLESTWO SZWECJI,
ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ,

państwa członkowskie Unii Europejskiej, zwane dalej „państwami członkowskimi”,

z jednej strony, oraz

NOWA ZELANDIA,

z drugiej strony,

zwane dalej „Stronami”,

UWZGLĘDNIAJĄC łączące je wartości i bliskie więzy historyczne, polityczne, gospodarcze i kulturowe,

Z ZADOWOLENIEM PRZYJMĄC postępy osiągnięte w rozwijaniu wzajemnie korzystnych stosunków od czasu przyjęcia wspólnej deklaracji w sprawie stosunków i współpracy między Unią Europejską a Nową Zelandią w dniu 21 września 2007 r.,

POTWIERDZAJĄ zobowiązanie do realizacji celów i zasad wyrażonych w Karcie Narodów Zjednoczonych („Karta ONZ”) oraz do wzmocnienia roli Organizacji Narodów Zjednoczonych („ONZ”),

POTWIERDZAJĄ zobowiązanie do przestrzegania zasad demokracji i praw człowieka, ustanowionych w Powszechnej deklaracji praw człowieka i innych istotnych międzynarodowych aktach prawnych dotyczących praw człowieka, jak również zasad praworządności i dobrych rządów,

UZNAJĄ szczególne zobowiązanie rządu Nowej Zelandii do przestrzegania zasad Traktatu z Waitangi,

PODKREŚLAJĄ wszechstronny charakter swoich stosunków i znaczenie zapewnienia spójnych ram wspierających rozwój tych stosunków,

WYRAŻAJĄ wspólną chęć do przeniesienia stosunków na poziom zacieśnionego partnerstwa,

POTWIERDZAJĄ dążenie do zacieśnienia i rozwoju dialogu politycznego i współpracy,

DAŻĄC do umocnienia, pogłębienia i zróżnicowania współpracy w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania na szczeblu dwustronnym, regionalnym i globalnym dla obopólnej korzyści,

UZNAJĄ potrzebę zacieśnienia współpracy w dziedzinach sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa,

UZNAJĄ pragnienie wspierania zrównoważonego rozwoju w aspekcie gospodarczym, społecznym i środowiskowym;

UZNAJĄ TAKŻE, że w ich wspólnym interesie leży propagowanie wzajemnego zrozumienia i silnych więzi międzyludzkich, m.in. dzięki turystyce, wzajemnym uzgodnieniom, które umożliwiają młodym ludziom wyjazd do innego kraju i podjęcie pracy i nauki oraz odbywanie innych krótkich wizyt,

POTWIERDZAJĄ zdecydowane zobowiązanie do wspierania wzrostu gospodarczego, światowego ładu gospodarczego, stabilności finansowej oraz skutecznego multilateralizmu,

POTWIERDZAJĄ zobowiązanie do współpracy na rzecz międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa,

OPIERAJĄC SIĘ NA umowach zawartych między Unią a Nową Zelandią, przede wszystkim dotyczących zarządzania kryzysowego, nauki i technologii, usług lotniczych, procedur oceny zgodności oraz środków sanitarnych,

STWIERDZAJĄC, że w przypadku gdy Strony postanowią zawrzeć, w ramach niniejszej Umowy, umowy szczegółowe dotyczące przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, które mają zostać zawarte przez Unię na mocy części trzeciej tytułu V Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowienia takich przyszłych umów nie będą wiążące dla Zjednoczonego Królestwa ani Irlandii, chyba że Unia wraz ze Zjednoczonym Królestwem lub Irlandią, odnośnie do ich poprzednich stosunków dwustronnych, zawiadomi Nową Zelandię, że Zjednoczone Królestwo lub Irlandia mają zostać związane taką umową jako część Unii zgodnie z protokołem nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Podobnie wszelkie późniejsze środki wewnętrzne Unii, które miałyby zostać przyjęte zgodnie z wyżej wymienionym tytułem V w celu wykonania niniejszej umowy, nie byłyby wiążące dla Zjednoczonego Królestwa ani Irlandii, chyba że zgłosiłyby one chęć uczestnictwa w takich środkach lub ich przyjęcia zgodnie z protokołem nr 21. Odnotowując również, że takie przyszłe umowy lub takie późniejsze środki wewnętrzne Unii wchodziłyby w zakres protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii załączonego do wspomnianych Traktatów,

POSTANAWIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

TYTUŁ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1

Cel Umowy

Celem niniejszej Umowy jest ustanowienie zacieśnionego partnerstwa między Stronami oraz pogłębienie i usprawnienie współpracy w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, odzwierciedlających wspólne wartości i zasady, między innymi przez nasilenie dialogu na wysokim szczeblu.

Artykuł 2

Podstawa współpracy

1. Strony potwierdzają zobowiązanie do przestrzegania zasad demokracji, praw człowieka i podstawowych wolności oraz praworządności i dobrej administracji.

Poszanowanie zasad demokracji i praw człowieka oraz podstawowych wolności określonych w Powszechnej deklaracji praw człowieka i innych międzynarodowych aktach prawnych dotyczących praw człowieka, a także poszanowanie zasady praworządności stanowi fundament polityki wewnętrznej i międzynarodowej Stron oraz zasadniczy element niniejszej Umowy.

2. Strony potwierdzają zobowiązanie do przestrzegania postanowień Karty ONZ oraz wyrażonych w niej wspólnych wartości.

3. Strony potwierdzają zobowiązanie do wspierania zrównoważonego rozwoju i wzrostu we wszystkich jego aspektach, udziału w realizacji celów rozwoju uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym oraz współpracy w celu sprostania globalnym wyzwaniom środowiskowym, łącznie ze zmianą klimatu.

4. Strony podkreślają wspólne zobowiązanie do utrzymania wszechstronnego charakteru łączących je stosunków dwustronnych oraz do rozszerzenia i pogłębienia tych stosunków, m.in. poprzez zawarcie szczególnych umów lub uzgodnień.

5. Wykonanie niniejszej Umowy jest oparte na zasadach dialogu, wzajemnego poszanowania, partnerstwa na zasadach równości, konsensusu oraz poszanowania prawa międzynarodowego.

Artykuł 3

Dialog

1. Strony zgodnie postanawiają usprawnić regularny dialog we wszystkich obszarach objętych niniejszą Umową z myślą o realizacji jej celów.

2. Dialog pomiędzy Stronami odbywa się przez kontakty, wymiany i konsultacje na wszystkich szczeblach, a w szczególności przyjmuje następujące formy:

- a) spotkania na szczeblu przywódców, które są organizowane regularnie, gdy tylko Strony uznają je za konieczne;
- b) konsultacje i wizyty na szczeblu ministerialnym, które odbywają się w sytuacjach oraz w miejscach ustalonych przez Strony;
- c) konsultacje na szczeblu ministrów spraw zagranicznych, które odbywają się regularnie, a w miarę możliwości raz do roku;
- d) spotkania urzędników wyższego szczebla w celu przeprowadzenia konsultacji w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania lub poprzez wymianę informacji i współpracę w zakresie najważniejszych wydarzeń krajowych lub międzynarodowych;

- e) dialogi sektorowe na temat kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania; oraz
- f) wymiany delegacji między Parlamentem Europejskim a Parlamentem Nowej Zelandii.

Artykuł 4

Współpraca w ramach organizacji regionalnych i międzynarodowych

Strony zobowiązują się współpracować przez wymianę poglądów na temat kwestii merytorycznych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, a w stosownych przypadkach, przez dzielenie się informacjami na temat stanowisk w ramach regionalnych i międzynarodowych forów i organizacji.

TYTUŁ II

DIALOG POLITYCZNY I WSPÓŁPRACA W KWESTIACH POLITYKI ZAGRANICZNEJ I BEZPIECZEŃSTWA

Artykuł 5

Dialog polityczny

Strony zgodnie postanawiają usprawnić regularny dialog polityczny na wszystkich szczeblach, szczególnie z myślą o omawianiu kwestii stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania objętych niniejszym tytułem i wzmocnieniu wspólnego podejścia do kwestii międzynarodowych. Strony zgodnie postanawiają, że na potrzeby niniejszego tytułu termin „dialog polityczny” oznacza wymianę informacji i konsultacje, formalne bądź nieformalne, na każdym szczeblu administracji.

Artykuł 6

Zobowiązanie do przestrzegania zasad demokracji, praw człowieka i praworządności

W trosce o realizację wspólnego zobowiązania Stron do poszanowania zasad demokracji, praw człowieka i praworządności Strony zgodnie postanawiają:

- a) propagować podstawowe zasady dotyczące wartości demokratycznych, praw człowieka i praworządności, także na forach wielostronnych; oraz
- b) współpracować, a w stosownych przypadkach wzajemnie koordynować, we wdrażaniu w praktyce zasad demokracji, praw człowieka i praworządności, również w państwach trzecich.

Artykuł 7

Zarządzanie kryzysowe

Strony potwierdzają zobowiązanie do propagowania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, m.in. poprzez Umowę między Nową Zelandią a Unią Europejską ustanawiającą ogólne zasady udziału Nowej Zelandii w prowadzonych przez Unię Europejską operacjach zarządzania kryzysowego, podpisaną w Brukseli dnia 18 kwietnia 2012 r.

Artykuł 8

Przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia

1. Strony uznają, że rozprzestrzenianie broni masowego rażenia („BMR”) i środków jej przenoszenia, zarówno wśród państw, jak i podmiotów niepublicznych, stanowi jedno z największych zagrożeń dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Strony potwierdzają zobowiązanie do przestrzegania i pełnego wdrożenia na szczeblu krajowym istniejących zobowiązań na mocy międzynarodowych traktatów o rozbrojeniu i nierozprzestrzenianiu broni masowego rażenia oraz umów i innych istotnych zobowiązań międzynarodowych. Strony zgodnie postanawiają współpracować i przyczyniać się do walki z rozprzestrzenianiem BMR i systemów jej przenoszenia. Strony zgodnie postanawiają, że powyższe postanowienie stanowi istotny element niniejszej Umowy.

2. Ponadto Strony zgodnie postanawiają współpracować i przyczyniać się do zapobiegania rozprzestrzenianiu BMR i systemów jej przenoszenia poprzez:
 - a) podejmowanie działań mających na celu, stosownie do okoliczności, podpisywanie i ratyfikowanie wszystkich innych odpowiednich instrumentów międzynarodowych lub przystępowanie do nich i ich pełną realizację;
 - b) utrzymanie skutecznego krajowego systemu kontroli wywozu, obejmującego zarówno kontrolę wywozu, jak i tranzytu towarów związanych z BMR, w tym kontroli końcowego przeznaczenia technologii podwójnego zastosowania pod kątem BMR oraz przewidującego skuteczne sankcje w przypadku naruszenia kontroli wywozu.
3. Strony zgodnie postanawiają nawiązać regularny dialog polityczny na ten temat.

Artykuł 9

Broń strzelecka i lekka

1. Strony uznają, że nielegalna produkcja broni strzeleckiej i lekkiej („BSiL”), w tym amunicji do tej broni, ich transfer i obrót nimi, a także ich nadmierne gromadzenie, nieprawidłowe zarządzanie, niewłaściwe zabezpieczanie zapasów oraz niekontrolowane rozprzestrzenianie nadal stwarzają poważne zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.
2. Strony potwierdzają zobowiązanie dotyczące przestrzegania i pełnego wywiązania się z obowiązku rozwiązania problemu nielegalnego handlu BSiL, w tym amunicją do niej, w ramach istniejących porozumień międzynarodowych i rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz zobowiązań podjętych w ramach innych instrumentów międzynarodowych mających zastosowanie w tej dziedzinie, takich jak Program działania ONZ na rzecz zapobiegania nielegalnemu handlowi bronią strzelecką i lekką, zwalczania i eliminowania go we wszystkich aspektach.
3. Strony zobowiązują się współpracować i zapewnić koordynację i komplementarność swoich działań na rzecz rozwiązania problemu nielegalnego handlu BSiL, w tym amunicją do niej, na poziomie światowym, regionalnym, podregionalnym i krajowym oraz zgodnie postanawiają nawiązać regularny dialog polityczny na ten temat.

Artykuł 10

Międzynarodowy Trybunał Karny

1. Strony potwierdzają, że najcięższe przestępstwa wzbudzające niepokój całej społeczności międzynarodowej nie powinny pozostawać bezkarne i że należy zapewnić ich ściganie poprzez podejmowanie działań na poziomie krajowym albo międzynarodowym, w tym przez Międzynarodowy Trybunał Karny.
2. Propagując umacnianie pokoju i międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości, Strony potwierdzają swoją gotowość do:
 - a) przystąpienia do wdrożenia Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego („statut rzymski”), a w stosownych przypadkach także instrumentów powiązanych;
 - b) wymiany doświadczeń z partnerami regionalnymi na temat przyjmowania dostosowań prawnych koniecznych do ratyfikacji i wykonania statutu rzymskiego; oraz
 - c) współpracy na rzecz osiągnięcia celu, jakim jest uniwersalność i integralność statutu rzymskiego.

Artykuł 11

Współpraca przy zwalczaniu terroryzmu

1. Strony potwierdzają znaczenie walki z terroryzmem przy pełnym poszanowaniu praworządności, prawa międzynarodowego, w szczególności Karty ONZ oraz odpowiednich rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, przepisów dotyczących praw człowieka, prawa uchodźczego i międzynarodowego prawa humanitarnego.

2. W tym kontekście i biorąc pod uwagę globalną strategię ONZ w sprawie zwalczania terroryzmu, zawartą w rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr 60/288 z dnia 8 września 2006 r., Strony zgodnie postanawiają współpracować w celu zapobiegania terroryzmowi i jego eliminowania, w szczególności:

- a) w ramach pełnego wdrożenia rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1267, 1373 i 1540 oraz innych odpowiednich rezolucji ONZ i instrumentów międzynarodowych;
- b) poprzez wymianę informacji na temat grup terrorystycznych oraz ich sieci wsparcia, zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami prawa międzynarodowego i krajowego;
- c) poprzez wymianę poglądów na temat:
 - (i) środków i metod stosowanych w celu zwalczania terroryzmu, w tym w dziedzinach technicznych i w zakresie szkoleń,
 - (ii) zapobiegania terroryzmowi, oraz
 - (iii) najlepszych praktyk w dziedzinie ochrony praw człowieka w ramach walki z terroryzmem,
- d) poprzez współpracę mającą na celu pogłębienie konsensusu międzynarodowego w kwestii walki z terroryzmem i odpowiednich ram prawnych oraz poprzez działanie na rzecz jak najszybszego osiągnięcia porozumienia w sprawie całościowej konwencji dotyczącej terroryzmu międzynarodowego w celu uzupełnienia istniejących instrumentów ONZ dotyczących zwalczania terroryzmu; oraz
- e) poprzez propagowanie współpracy między państwami członkowskimi ONZ w celu skutecznego wdrożenia, za pomocą wszelkich właściwych środków, globalnej strategii ONZ w sprawie zwalczania terroryzmu.

3. Strony potwierdzają zobowiązanie do przestrzegania międzynarodowych standardów ustanowionych przez Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy („FATF”) w celu zwalczania finansowania terroryzmu.

4. Strony potwierdzają zobowiązanie do współpracy w celu zapewnienia pomocy w budowaniu zdolności do zwalczania terroryzmu w innych państwach, które potrzebują zasobów i wiedzy fachowej, aby móc zapobiegać działalności terrorystycznej i reagować na nią, m.in. w ramach Światowego Forum na rzecz Zwalczania Terroryzmu („GCTF”).

TYTUŁ III

WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE GLOBALNEGO ROZWOJU I POMOCY HUMANITARNEJ

Artykuł 12

Ustalenia dotyczące rozwoju

- 1. Strony potwierdzają zobowiązanie do wspierania zrównoważonego rozwoju w krajach rozwijających się w celu ograniczenia ubóstwa i przyczyniania się do zapewnienia bezpieczeństwa, sprawiedliwości i dobrobytu na świecie.
- 2. Strony uznają znaczenie współpracy, dzięki której działalność rozwojowa może wywierać większy wpływ, mieć szerszy zasięg i oddziaływanie, w tym w regionie Pacyfiku.
- 3. W tym celu Strony zgodnie postanawiają:
 - a) prowadzić wymianę poglądów, a w stosownych przypadkach także koordynację stanowisk w kwestiach związanych z rozwojem na forach regionalnych i międzynarodowych, by propagować zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost gospodarczy na rzecz rozwoju społecznego; oraz
 - b) wymieniać się informacjami dotyczącymi swoich odpowiednich programów rozwojowych, a w stosownych przypadkach także koordynować zaangażowanie w kraju w celu zwiększenia wpływu na zrównoważony rozwój i eliminację ubóstwa.

Artykuł 13

Pomoc humanitarna

Strony potwierdzają swoje wspólne zobowiązanie do udzielania pomocy humanitarnej i w razie potrzeby podejmują wysiłki na rzecz koordynacji działań w tej dziedzinie.

TYTUŁ IV

WSPÓŁPRACA W KWESTIACH GOSPODARCZYCH I HANDLOWYCH

Artykuł 14

Dialog na temat zagadnień gospodarczych, handlowych i inwestycyjnych

1. Strony zobowiązują się do prowadzenia dialogu i współpracy w kwestiach gospodarczych, handlowych i inwestycyjnych, tak aby ułatwić handel dwustronny oraz przepływy inwestycyjne. Uznając równocześnie znaczenie dążenia do tego celu za pomocą wielostronnego systemu handlu, opartego na zasadach, Strony potwierdzają zobowiązanie do współpracy w ramach Światowej Organizacji Handlu („WTO”) w celu doprowadzenia do dalszej liberalizacji handlu.
2. Strony zgodnie postanawiają zachęcać do wymiany informacji i doświadczeń dotyczących prowadzonej polityki i tendencji makroekonomicznych, łącznie z wymianą informacji na temat koordynacji polityki gospodarczej w ramach regionalnej współpracy i integracji gospodarczej.
3. Strony kontynuują merytoryczny dialog mający na celu propagowanie handlu towarami, w tym produktami rolnymi i innymi produktami podstawowymi, surowcami, wyrobami gotowymi i produktami o wysokiej wartości dodanej. Strony uznają, że przejrzyste, rynkowe podejście jest najlepszym sposobem stworzenia warunków sprzyjających inwestycjom w zakresie produkcji i handlu takimi produktami oraz wspierania ich skutecznego rozdziału i wykorzystania.
4. Strony prowadzą merytoryczny dialog mający na celu propagowanie dwustronnego handlu usługami i wymianę informacji i doświadczeń dotyczących warunków nadzoru sprawowanego przez obie Strony. Strony zgodnie postanawiają także zacieśniać współpracę w celu usprawnienia systemów rachunkowych, kontrolnych, nadzorczych i regulacyjnych w bankowości, ubezpieczeniach oraz innych obszarach sektora finansowego.
5. Strony zachęcają do tworzenia atrakcyjnych i stabilnych warunków dla obustronnych inwestycji poprzez dialog mający na celu umacnianie wzajemnego zrozumienia i współpracy w zakresie inwestycji, badanie mechanizmów ułatwiających przepływy inwestycji oraz promowanie stabilnych, przejrzystych i otwartych zasad działania dla inwestorów.
6. Strony przekazują sobie wzajemnie informacje temat rozwoju dwustronnej i międzynarodowej wymiany handlowej, inwestycji oraz handlowych aspektów innych polityk, w tym swoich strategii w odniesieniu do umów o wolnym handlu („FTA”) oraz dotyczących ich programów i kwestii regulacyjnych, które mogą mieć wpływ na dwustronny handel i inwestycje.
7. Tego rodzaju dialog i współpraca w zakresie handlu i inwestycji będą realizowane między innymi poprzez:
 - a) coroczny dialog na temat polityki handlowej z udziałem urzędników wyższego szczebla uzupełniony spotkaniami ministrów do spraw handlu, zgodnie z ustaleniami Stron;
 - b) coroczny dialog w sprawie handlu produktami rolnymi; oraz
 - c) inne wymiany sektorowe uzgodnione przez Strony.
8. Strony zobowiązują się do współpracy w zakresie wsparcia i zapewniania warunków dla wzrostu wymiany handlowej i inwestycji pomiędzy Stronami, w tym w miarę możliwości poprzez negocjacje w sprawie nowych umów.

Artykuł 15

Zagadnienia sanitarne i fitosanitarne

1. Strony zgodnie postanawiają zacieśnić współpracę w kwestiach sanitarnych i fitosanitarnych („SPS”) w ramach Porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, Komisji Kodeksu Żywnościowego, Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt („OIE”) oraz odpowiednich organizacji międzynarodowych i regionalnych działających w ramach Międzynarodowej konwencji ochrony roślin („IPPC”). Taka współpraca ma na celu poprawę wzajemnego zrozumienia środków sanitarnych i fitosanitarnych stosowanych przez Strony, a także ułatwienie handlu między Stronami i może obejmować:
 - a) wymianę informacji;

- b) zastosowanie wymogów przywózowych dla całego terytorium drugiej Strony;
- c) przeprowadzanie weryfikacji całości lub części systemów inspekcji i certyfikacji stosowanych przez organy drugiej Strony zgodnie z odpowiednimi międzynarodowymi standardami Kodeksu Żywnościowego, OIE i IPPC dotyczącymi oceny takich systemów; oraz
- d) uznanie obszarów wolnych od chorób i szkodników oraz obszarów niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników.

2. W tym celu Strony zobowiązują się do pełnego wykorzystania istniejących instrumentów, takich jak Umowa między Wspólnotą Europejską a Nową Zelandią w sprawie środków sanitarnych stosowanych w handlu żywymi zwierzętami i produktami zwierzęcymi, podpisana w Brukseli dnia 17 grudnia 1996 r., oraz do współpracy w ramach właściwego forum dwustronnego w innych kwestiach sanitarnych i fitosanitarnych nieobjętych tą umową.

Artykuł 16

Dobrostan zwierząt

Strony potwierdzają również znaczenie podtrzymania wzajemnego zrozumienia i współpracy w kwestiach dobrostanu zwierząt i będą nadal wymieniać się informacjami i współpracować w ramach forum współpracy na rzecz dobrostanu zwierząt zorganizowanego przez Komisję Europejską i właściwe organy Nowej Zelandii, a także ściśle ze sobą współpracować w tych kwestiach w ramach OIE.

Artykuł 17

Bariery techniczne w handlu

1. Strony podzielają pogląd, że głównym elementem ułatwiającym handel towarami jest większa spójność norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności.
2. Strony uznają wspólny interes związany z ograniczaniem barier technicznych w handlu i w tym celu zobowiązują się do współpracy w ramach Porozumienia WTO w sprawie barier technicznych w handlu oraz Porozumienia w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności między Wspólnotą Europejską a Nową Zelandią, podpisanego w Wellington w dniu 25 czerwca 1998 r.

Artykuł 18

Polityka konkurencji

Strony potwierdzają zobowiązanie do wspierania konkurencji w działalności gospodarczej poprzez odnośne przepisy ustawowe i wykonawcze dotyczące konkurencji. Strony zgodnie postanawiają dzielić się informacjami na temat polityki konkurencji i kwestii powiązanych oraz zacieśniać współpracę pomiędzy swoimi organami ochrony konkurencji.

Artykuł 19

Zamówienia publiczne

1. Strony potwierdzają zobowiązanie do podtrzymywania otwartości i przejrzystości w ramach zamówień publicznych, które zgodnie z ich zobowiązaniami międzynarodowymi będą sprzyjać najlepszemu stosunkowi jakości do ceny, konkurencyjności rynków i niedyskryminacyjnym praktykom nabywczym, a tym samym będą sprzyjać wymianie handlowej między Stronami.
2. Strony zgodnie postanawiają zintensyfikować prowadzone konsultacje, współpracę oraz wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w dziedzinie zamówień publicznych w odniesieniu do kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym w odniesieniu do ram regulacyjnych Stron.

3. Strony zgodnie postanawiają zbadać sposoby dalszego ułatwiania wzajemnego dostępu do swoich rynków zamówień publicznych oraz wymiany poglądów na temat środków i praktyk, które mogłyby niekorzystnie wpływać na realizację zamówień publicznych między nimi.

Artykuł 20

Surowce

1. Strony zacieśniają współpracę w kwestiach dotyczących surowców poprzez dwustronny dialog lub kontakty na odpowiednich forach wielostronnych bądź w ramach instytucji międzynarodowych, na wniosek którejkolwiek ze Stron. Współpraca ta ma w szczególności na celu usunięcie barier w handlu surowcami, wzmocnienie globalnych ram handlu surowcami opartych na określonych regułach oraz promowanie przejrzystości na światowych rynkach surowców.

2. Współpraca ta może obejmować między innymi następujące dziedziny:

- a) kwestie podaży i popytu, dwustronnej wymiany handlowej i inwestycji, a także istotne kwestie związane z handlem międzynarodowym;
- b) taryfowe i pozataryfowe bariery w handlu surowcami oraz związanych z nim usług i inwestycji;
- c) otoczenie regulacyjne każdej ze Stron; oraz
- d) najlepsze praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju przemysłu wydobywczego, w tym polityki w zakresie surowców mineralnych, planowania zagospodarowania przestrzennego i procedur wydawania pozwoleń.

Artykuł 21

Własność intelektualna

1. Strony potwierdzają znaczenie swoich praw i obowiązków w odniesieniu do praw własności intelektualnej, w tym praw autorskich i pokrewnych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych, wzorów oraz patentów i ich egzekwowania, zgodnie z najsurowszymi normami międzynarodowymi, których Strony przestrzegają.

2. Strony zgodnie postanawiają wymieniać się informacjami i doświadczeniami w kwestiach dotyczących własności intelektualnej obejmujących:

- a) praktykę, propagowanie, upowszechnianie, usprawnianie, zarządzanie, harmonizację, ochronę i skuteczne wykonywanie praw własności intelektualnej;
- b) zapobieganie naruszeniom praw własności intelektualnej;
- c) walkę z podrabianiem i piractwem poprzez odpowiednie formy współpracy; oraz
- d) funkcjonowanie organów odpowiedzialnych za ochronę i egzekwowanie praw własności intelektualnej.

3. Strony zgodnie postanawiają wymieniać się informacjami i propagować dialog dotyczący ochrony zasobów genetycznych, tradycyjnej wiedzy i folkloru.

Artykuł 22

Cła

1. Strony zacieśniają współpracę w sprawach celnych, w tym w kwestii ułatwień w handlu, w celu dalszego uproszczenia i harmonizacji procedur celnych oraz dążenia do wspólnych działań w ramach odpowiednich inicjatyw międzynarodowych.

2. Bez uszczerbku dla innych form współpracy ustanowionych niniejszą Umową Strony rozważają możliwość przyjęcia instrumentów w sprawie współpracy celnej i wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych.

Artykuł 23

Współpraca w sprawach podatkowych

1. Dążąc do umocnienia i rozwoju działalności gospodarczej, a równocześnie uwzględniając konieczność stworzenia odpowiednich ram regulacyjnych, Strony uznają potrzebę i zobowiązują się do wdrożenia zasad dobrej administracji w obszarze podatków, tj. przejrzystości, wymiany informacji i uczciwej konkurencji podatkowej.
2. W tym celu Strony, w ramach posiadanych kompetencji, będą starały się poprawić międzynarodową współpracę w dziedzinie opodatkowania, ułatwić pobór legalnych dochodów podatkowych oraz opracować środki służące skutecznemu stosowaniu zasad dobrej administracji, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 24

Przejrzystość

Strony uznają znaczenie przejrzystości oraz odpowiednich procedur przy zarządzaniu swoimi przepisami ustawowymi i wykonawczymi dotyczącymi handlu; w tym celu Strony potwierdzają zobowiązania określone w porozumieniach WTO, w tym w art. X Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu z 1994 r. oraz w art. III Układu ogólnego w sprawie handlu usługami.

Artykuł 25

Handel i zrównoważony rozwój

1. Strony uznają, że do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju można się przyczyniać, promując wzajemnie się wspierające polityki w zakresie handlu, ochrony środowiska i pracy, i potwierdzają zobowiązanie do promowania światowego i dwustronnego handlu i inwestycji w taki sposób, by wnieść wkład w realizację tego celu.
2. Strony uznają prawo każdej ze Stron do ustanowienia własnych krajowych poziomów w zakresie ochrony środowiska i ochrony pracy oraz do przyjęcia lub zmiany swoich odpowiednich przepisów i polityk, zgodnie z zobowiązaniem do przestrzegania międzynarodowych standardów i porozumień.
3. Strony uznają, że nie należy zachęcać do wymiany handlowej lub inwestycji przez obniżenie lub oferowanie obniżenia poziomu ochrony przewidzianego w przepisach krajowych dotyczących środowiska lub pracy. Strony uznają, że nie należy także wykorzystywać przepisów prawa z dziedziny ochrony środowiska czy prawa pracy ani polityki i praktyki w tym zakresie do celów protekcjonizmu handlowego.
4. Strony wymieniają się informacjami i dzielą się doświadczeniami na temat swoich działań na rzecz spójności i wzajemnego wsparcia między handlem, polityką społeczną i ochroną środowiska, w tym na temat aspektów takich jak społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, towary i usługi związane z ochroną środowiska, przyjazne dla klimatu produkty i technologie, oraz programy zapewnienia zrównoważonego rozwoju, a także na temat innych aspektów określonych w tytule VIII, oraz zacieśniają dialog i współpracę w kwestiach zrównoważonego rozwoju, które mogą pojawić się w kontekście stosunków handlowych.

Artykuł 26

Dialog ze społeczeństwem obywatelskim

Strony zachęcają do dialogu pomiędzy organizacjami rządowymi i pozarządowymi, takimi jak związki zawodowe, zrzeszenia pracodawców, stowarzyszenia branżowe, izby handlowe i przemysłowe, w celu wspierania handlu i inwestycji w dziedzinach stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania.

Artykuł 27

Współpraca w sektorze przedsiębiorstw

Strony wspierają silniejsze powiązania między przedsiębiorstwami oraz zacieśniają powiązania między rządem a przedsiębiorstwami poprzez działania realizowane z udziałem przedsiębiorstw, m.in. w kontekście dialogu Azja-Europa („ASEM”).

Współpraca ta zmierza w szczególności do podnoszenia konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw.

Artykuł 28

Turystyka

Uznając znaczenie turystyki w pogłębianiu wzajemnego zrozumienia i szacunku między narodami Unii Europejskiej i Nowej Zelandii oraz korzyści ekonomiczne płynące z rozwoju turystyki, Strony zgodnie postanawiają współpracować w celu zwiększenia obustronnego ruchu turystycznego między Unią i Nową Zelandią.

TYTUŁ V

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE SPRAWIEDLIWOŚCI, WOLNOŚCI I BEZPIECZEŃSTWA

Artykuł 29

Współpraca prawna

1. Strony zgodnie postanawiają rozwijać współpracę w sprawach cywilnych i handlowych, w szczególności w odniesieniu do negocjowania, ratyfikowania i wykonania wielostronnych konwencji dotyczących współpracy sądowej w sprawach cywilnych, a przede wszystkim konwencji Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego w zakresie międzynarodowej współpracy prawnej i sporów sądowych, jak również ochrony dzieci.

2. W odniesieniu do współpracy sądowej w sprawach karnych Strony zacieśniają współpracę w zakresie wzajemnej pomocy prawnej, zgodnie ze stosownymi instrumentami międzynarodowymi.

W stosownych przypadkach współpraca ta może obejmować przystąpienie do odnośnych instrumentów ONZ oraz ich wdrożenie. W stosownych przypadkach może ona również polegać na udzielaniu poparcia dla odnośnych instrumentów Rady Europy oraz na współpracy między właściwymi organami nowozelandzkimi a Eurojustem.

Artykuł 30

Współpraca organów ścigania

Strony zgodnie postanawiają ustanowić współpracę między organami, agencjami i służbami ścigania oraz uczestniczyć w zwalczaniu i likwidowaniu przestępczości międzynarodowej i zagrożeń terrorystycznych wspólnych dla Stron. Współpraca między organami, agencjami i służbami ścigania może odbywać się w formie wzajemnej pomocy w prowadzeniu dochodzeń, wymiany technik dochodzeniowych, wspólnego kształcenia i szkolenia pracowników organów, agencji i służb ścigania oraz w formie wszelkich innych wspólnych działań i rodzajów pomocy wzajemnie uzgodnionych przez Strony.

Artykuł 31

Zwalczanie przestępczości zorganizowanej i korupcji

1. Strony potwierdzają zobowiązanie do współpracy w zakresie zapobiegania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przestępczości gospodarczej i finansowej, korupcji, fałszowaniu pieniądza i nielegalnym transakcjom oraz do zwalczania tych zjawisk poprzez pełne przestrzeganie wzajemnych międzynarodowych zobowiązań w tej dziedzinie, w tym zobowiązań do skutecznej współpracy w odzyskiwaniu mienia lub środków uzyskanych w wyniku czynów korupcyjnych.

2. Strony propagują wdrożenie Konwencji ONZ przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjętej w dniu 15 listopada 2000 r.
3. Strony propagują także wdrożenie Konwencji ONZ przeciwko korupcji, przyjętej w dniu 31 października 2002 r., z uwzględnieniem zasad przejrzystości i udziału społeczeństwa obywatelskiego.

Artykuł 32

Zwalczanie niedozwolonych środków odurzających

1. W granicach swoich uprawnień i kompetencji Strony współpracują na rzecz realizacji wyważonej i zintegrowanej strategii w kwestiach związanych z obrotem środkami odurzającymi.
2. Strony podejmują współpracę mającą na celu likwidowanie międzynarodowych siatek przestępczych zajmujących się nielegalnym obrotem środkami odurzającymi polegającą m.in. na wymianie informacji, szkoleniach i wymianie najlepszych praktyk, w tym w zakresie stosowania specjalnych technik dochodzeniowych. Szczególne wysiłki skierowane są na zwalczanie przenikania przestępczości do sfery legalnej gospodarki.

Artykuł 33

Zwalczanie cyberprzestępczości

1. Strony zacieśniają współpracę w celu zapobiegania i zwalczania przestępczości z wykorzystaniem zaawansowanej technologii, cyberprzestępczości i przestępczości elektronicznej oraz rozpowszechniania treści terrorystycznych oraz materiałów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych za pośrednictwem internetu, przez wymianę informacji i doświadczeń praktycznych zgodnie ze swoim prawem krajowym i międzynarodowymi zobowiązaniami dotyczącymi praw człowieka.
2. Strony wymieniają się informacjami na temat kształcenia i szkolenia śledczych zajmujących się cyberprzestępczością, prowadzenia dochodzeń w sprawach związanych z cyberprzestępczością oraz kryminalistyki cyfrowej.

Artykuł 34

Zwalczanie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu

1. Strony podkreślają konieczność współpracy w zakresie zapobiegania wykorzystywaniu ich systemów finansowych do prania dochodów z działalności przestępczej każdego rodzaju, w tym z nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i korupcji, a także współpracy w zakresie zwalczania finansowania terroryzmu. Współpraca ta obejmuje również odzyskiwanie mienia lub środków uzyskanych z działalności przestępczej.
2. Strony wymieniają się odpowiednimi informacjami w ramach określonych stosownymi przepisami oraz wdrażają właściwe środki, aby zwalczać pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu zgodnie ze standardami przyjętymi przez odpowiednie podmioty międzynarodowe działające w tym obszarze, takie jak FATF.

Artykuł 35

Migracja i azyl

1. Strony potwierdzają zobowiązanie do współpracy i wymiany poglądów w obszarach migracji, w tym nielegalnej imigracji, handlu ludźmi, azylu, integracji, mobilności i rozwoju pracowników, wiz, bezpieczeństwa dokumentów, danych biometrycznych i zarządzania granicami.
2. Strony zgodnie postanawiają współpracować na rzecz zapobiegania nielegalnej migracji i kontrolowania jej. W tym celu:
 - a) Nowa Zelandia bez żadnych dodatkowych formalności dokonuje readmisji swoich obywateli przebywających nielegalnie na terytorium państwa członkowskiego, jeśli wystąpi ono z takim wnioskiem; oraz
 - b) każde państwo członkowskie bez żadnych dodatkowych formalności dokonuje readmisji swoich obywateli przebywających nielegalnie na terytorium Nowej Zelandii, jeśli wystąpi ona z takim wnioskiem.

Zgodnie ze swoimi zobowiązaniami międzynarodowymi, wynikającymi m.in. z Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym podpisanej w dniu 7 grudnia 1944 r., państwa członkowskie i Nowa Zelandia dostarczają swoim obywatelom dokumenty tożsamości właściwe do tego celu.

3. Strony zbadają, na wniosek którejkolwiek ze Stron, możliwość zawarcia umowy o readmisji między Nową Zelandią a Unią zgodnie z art. 52 ust. 1 niniejszej Umowy. Strony rozważą zawarcie w takiej umowie stosownych uzgodnień dotyczących readmisji obywateli państw trzecich i bezpaństwowców.

Artykuł 36

Ochrona konsularna

1. Nowa Zelandia wyraża zgodę, aby placówki dyplomatyczne i konsularne każdego reprezentowanego państwa członkowskiego mogły sprawować ochronę konsularną w Nowej Zelandii w imieniu innych państw członkowskich, które nie mają stałego przedstawicielstwa w Nowej Zelandii.

2. Unia i państwa członkowskie wyrażają zgodę, aby placówki dyplomatyczne i konsularne Nowej Zelandii mogły sprawować ochronę konsularną w imieniu państwa trzeciego oraz aby państwa trzecie mogły sprawować ochronę konsularną w imieniu Nowej Zelandii w tych miejscach w Unii, gdzie Nowa Zelandia lub zainteresowane państwo trzecie nie mają stałego przedstawicielstwa.

3. Ustępy 1 i 2 mają na celu zwolnienie z wszelkich wymogów dotyczących zgłoszenia lub uzyskania zgody, które w przeciwnym razie mogłyby mieć zastosowanie.

4. Strony zgodnie postanawiają ułatwiać dialog między ich właściwymi organami na temat spraw konsularnych.

Artykuł 37

Ochrona danych osobowych

1. Strony zgodnie postanawiają współpracować w celu rozwijania swoich stosunków w kontekście decyzji Komisji Europejskiej w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych w Nowej Zelandii, oraz do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony danych osobowych, zgodnie z odpowiednimi międzynarodowymi instrumentami i standardami, m.in. wytycznymi Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju („OECD”) dotyczącymi ochrony prywatności i transgranicznych przepływów danych osobowych.

2. Taka współpraca może polegać m.in. na wymianie informacji i wiedzy fachowej. Może ona również obejmować współpracę między organami regulacyjnymi działającymi w ramach takich struktur jak OECD (Grupa Robocza ds. Bezpieczeństwa i Prywatności w Gospodarce Cyfrowej) oraz Światowa Sieć na rzecz Prywatności (Global Privacy Enforcement Network).

TYTUŁ VI

WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE BADAŃ NAUKOWYCH, INNOWACJI I SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Artykuł 38

Badania naukowe i innowacje

1. Strony zgodnie postanawiają zacieśniać współpracę w dziedzinie badań i innowacji.

2. Strony wspierają, rozwijają i ułatwiają wspólne działania podejmowane w obszarach badań naukowych i innowacji w celach pokojowych, wspierając i uzupełniając tym samym Umowę o współpracy naukowej i technicznej między Wspólnotą Europejską a rządem Nowej Zelandii, podpisaną dnia 16 lipca 2008 r.

Artykuł 39

Spółeczeństwo informacyjne

1. Uznając, że technologie informacyjno-komunikacyjne są ważnymi elementami współczesnego życia oraz mają ogromne znaczenie dla rozwoju gospodarczego i społecznego, Strony zgodnie postanawiają prowadzić wymianę poglądów na temat prowadzonej przez nie polityki w tej dziedzinie.
2. Współpraca w tym obszarze może koncentrować się między innymi na:
 - a) wymianie poglądów na temat różnych aspektów społeczeństwa informacyjnego, w szczególności na temat rozpowszechniania dostępu do szybkich łącz szerokopasmowych, strategii łączności elektronicznej i dotyczących jej uregulowań, w tym usługi powszechnej, licencjonowania i ogólnych zezwoleń, ochrony prywatności i danych osobowych, e-administracji i otwartej administracji, bezpieczeństwa internetu oraz niezależności i efektywności organów regulacyjnych;
 - b) wzajemnym połączeniu i interoperacyjności sieci badawczych oraz infrastruktur i usług obliczeniowych i gromadzenia danych naukowych, w tym w kontekście regionalnym;
 - c) ujednoliceniu, certyfikacji i rozpowszechnianiu nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
 - d) aspektach technologii i usług informacyjno-telekomunikacyjnych dotyczących bezpieczeństwa, zaufania i prywatności, w tym promowaniu bezpieczeństwa w internecie, zwalczaniu nadużyć technologii informacyjnych i wszelkich form mediów elektronicznych oraz wymiany informacji niezgodnie z ich przeznaczeniem; oraz
 - e) wymianie poglądów na temat działań wymierzonych w problem kosztów roamingu międzynarodowego.

TYTUŁ VII

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE EDUKACJI, KULTURY I POWIĄZAŃ MIĘDZYLUDZKICH

Artykuł 40

Edukacja i szkolenia

1. Strony uznają podstawowe znaczenie edukacji i szkoleń dla tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy i zrównoważonego wzrostu w gospodarkach opartych na wiedzy, zwłaszcza poprzez rozwój obywateli, którzy nie tylko są przygotowani do świadomego i aktywnego uczestnictwa w życiu demokratycznym, lecz którzy posiadają również zdolność do rozwiązywania problemów i wykorzystywania szans, które wynikają z globalnych powiązań opłatających świat w XXI wieku. W związku z tym Strony uznają, że współpraca w dziedzinie kształcenia i szkolenia leży w ich wspólnym interesie.
2. Zgodnie ze swoimi wspólnymi interesami oraz celami polityki w dziedzinie edukacji Strony zobowiązują się wspólnie wspierać odpowiednie działania dotyczące edukacji i szkolenia. Współpraca ta będzie dotyczyć wszystkich sektorów edukacji i może obejmować:
 - a) współpracę w zakresie mobilności osób poprzez propagowanie i ułatwianie wymiany studentów, pracowników naukowych, akademickich i administracyjnych instytucji szkolnictwa wyższego oraz nauczycieli;
 - b) wspólne projekty współpracy między instytucjami kształcenia i szkolenia w Unii i Nowej Zelandii służące opracowywaniu programów nauczania, wspólne programy badawcze i dyplomy ukończenia studiów oraz mobilność personelu i studentów;
 - c) współpracę instytucjonalną, powiązania i partnerstwa instytucjonalne służące wzmocnieniu elementu edukacji w trójkącie wiedzy oraz propagowaniu wymiany doświadczeń i wiedzy fachowej; oraz
 - d) wspieranie reform politycznych poprzez badania, konferencje, seminaria, grupy robocze, ćwiczenia porównawcze oraz wymianę informacji i dobrych praktyk, zwłaszcza w kontekście procesu bołońskiego i kopenhaskiego oraz istniejących narzędzi i praktyk zwiększających przejrzystość i innowacyjność edukacji.

Artykuł 41

Współpraca w zakresie kultury, polityki audiowizualnej i mediów

1. Strony zgodnie postanawiają propagować ściślejszą współpracę w sektorze kultury i sektorze kreatywnym w celu poprawy m.in. wzajemnego zrozumienia i wiedzy o swoich kulturach.
2. Strony dążą również do podejmowania odpowiednich działań celem promowania wymiany kulturalnej oraz realizowania wspólnych inicjatyw w różnych sferach kultury, z wykorzystaniem dostępnych instrumentów i ram współpracy.
3. Strony starają się wspierać mobilność osób zawodowo związanych z kulturą, dzieł sztuki i innych dóbr kultury między Nową Zelandią a Unią E i jej państwami członkowskimi.
4. Strony zgodnie postanawiają zbadać, poprzez dialog polityczny, szereg sposobów, w jakie dobra kultury przechowywane poza krajem pochodzenia mogą zostać udostępnione społeczności, z której pochodzą.
5. Strony zachęcają do dialogu międzykulturowego między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, a także pojedynczymi osobami reprezentującymi obie Strony.
6. Strony zgodnie postanawiają współpracować, szczególnie w drodze dialogu politycznego, na właściwych forach międzynarodowych, np. w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO), aby dążyć do osiągnięcia wspólnych celów i promować różnorodność kulturową, m.in. przez wykonanie postanowień Konwencji UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.
7. Strony zachęcają do wymiany, współpracy i dialogu między instytucjami i specjalistami w sektorach audiowizualnym i medialnym, a także je wspierają i ułatwiają.

Artykuł 42

Kontakty międzyludzkie

Uznając znaczenie powiązań międzyludzkich oraz ich wkład w umacnianie zrozumienia między Unią a Nową Zelandią, Strony zgodnie postanawiają w miarę możliwości wspierać, rozwijać i pogłębiać takie kontakty. Tego rodzaju kontakty mogą obejmować wymiany urzędników i krótkoterminowe staże dla studentów studiów podyplomowych.

TYTUŁ VIII

WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, ENERGII I TRANSPORTU

Artykuł 43

Środowisko i zasoby naturalne

1. Strony zgodnie postanawiają współpracować w kwestiach środowiskowych, w tym w zakresie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi. Celem takiej współpracy jest propagowanie ochrony środowiska oraz włączanie zagadnień środowiskowych do odnośnych sektorów współpracy, m.in. w kontekście międzynarodowym i regionalnym.
2. Strony zgodnie postanawiają, że współpraca może odbywać się za pomocą takich środków jak dialog, warsztaty, seminaria, konferencje, programy i projekty współpracy, wymiana informacji, takich jak najlepsze praktyki, wymiana ekspertów, w tym na poziomie dwustronnym lub wielostronnym. Zagadnienia i cele współpracy są określane wspólnie na wniosek którejkolwiek ze Stron.

Artykuł 44

Poprawa stanu zdrowotności, ochrona zdrowia i odnośne przepisy

1. Strony zgodnie postanawiają zacieśnić współpracę w dziedzinie ochrony zdrowia, m.in. w kontekście globalizacji i zmian demograficznych. Strony dokładają starań, aby propagować współpracę i wymianę informacji i doświadczeń dotyczących:

- a) ochrony zdrowia;
- b) nadzoru nad chorobami zakaźnymi (takimi jak grypa i ostre epidemie) i innych działań w ramach Międzynarodowych przepisów zdrowotnych (2005), w tym działań w zakresie gotowości na wystąpienie poważnych zagrożeń transgranicznych, w szczególności planowania gotowości i oceny ryzyka;
- c) współpracy w dziedzinie standardów i oceny zgodności w celu zarządzania regulacjami i ryzykiem związanym z produktami (w tym produktami leczniczymi i wyrobami medycznymi);
- d) zagadnień związanych z wdrażaniem Ramowej konwencji Światowej Organizacji Zdrowia („WHO”) o ograniczeniu użycia tytoniu; oraz
- e) kwestii związanych z wdrożeniem przyjętego przez WHO ogólnościowego Kodeksu dobrych praktyk w międzynarodowej rekrutacji personelu medycznego.

2. Strony potwierdzają zobowiązania w zakresie poszanowania, propagowania i skutecznego wdrażania, w stosownych przypadkach, uznanych na forum międzynarodowym praktyk i standardów zdrowotnych.

3. Formy współpracy mogą obejmować m.in. uzgodnione wspólnie konkretne programy i projekty, jak również dialog, współpracę i inicjatywy dotyczące kwestii stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania na szczeblu dwustronnym lub wielostronnym.

Artykuł 45

Zmiana klimatu

1. Strony uznają, że zmiana klimatu to ogólnościowy i nagły problem, który wymaga wspólnych działań zgodnych z ogólnym celem dotyczącym utrzymania wzrostu średniej temperatury na świecie poniżej 2 stopni Celsjusza powyżej poziomu sprzed okresu uprzemysłowienia. W zakresie swoich kompetencji i bez uszczerbku dla dyskusji prowadzonych na innych forach Strony zgodnie postanawiają współpracować w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, obejmujących między innymi:

- a) przejście do gospodarki o niskiej emisji gazów cieplarnianych poprzez właściwe krajowe strategie i działania łagodzące, w tym strategie zielonego wzrostu;
- b) zaprojektowanie, wdrożenie i eksploatację mechanizmów rynkowych, a w szczególności systemów handlu uprawnieniami do emisji dwutlenku węgla;
- c) publiczne i prywatne instrumenty finansowania działań w dziedzinie klimatu;
- d) badania w zakresie technologii zapewniających niską emisję gazów cieplarnianych, rozwój i zastosowanie tych technologii; oraz
- e) monitorowanie emisji gazów cieplarnianych oraz analizę ich skutków, w tym stosownie do okoliczności opracowywanie i wdrażanie strategii przystosowawczych.

2. Obie Strony zgodnie postanawiają kontynuować współpracę w zakresie kształtowania sytuacji międzynarodowej w tym względzie, a w szczególności postępów prowadzących do przyjęcia nowego międzynarodowego porozumienia na okres po roku 2020 na podstawie Ramowej konwencji ONZ w sprawie zmian klimatu, a także w zakresie uzupełniających wspólnych inicjatyw, które mogłyby pomóc zaradzić problemowi niedostatecznego łagodzenia zmiany klimatu przed rokiem 2020.

Artykuł 46

Zarządzanie ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i ochrona ludności

Strony uznają potrzebę zarządzania krajowym i ogólnosiwiatowym ryzykiem wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof spowodowanych przez człowieka. Strony potwierdzają wspólne zobowiązanie do poprawy zapobiegania, łagodzenia, gotowości, środków reagowania i odbudowy w celu zwiększenia odporności społeczeństwa i infrastruktury oraz do stosownej współpracy za pośrednictwem dwustronnych i wielostronnych kontaktów politycznych w celu poprawy wyników zarządzania ryzykiem wystąpienia klęsk żywiołowych na świecie.

Artykuł 47

Energia

Strony uznają znaczenie sektora energetycznego, a także rolę dobrze funkcjonującego rynku energii. Strony uznają znaczenie energii dla zrównoważonego rozwoju i wzrostu gospodarczego oraz jej udział w realizacji celów rozwoju uzgodnionych na szczycie międzynarodowym, a także znaczenie współpracy w celu sprostania globalnym wyzwaniom środowiskowym, w szczególności zmianie klimatu. Strony podejmują starania, w zakresie swoich kompetencji, aby zacieśnić współpracę w tym obszarze z myślą o:

- a) opracowaniu polityki zwiększającej bezpieczeństwo energetyczne;
- b) wspieraniu światowego handlu energią i inwestycji w tym zakresie;
- c) poprawie konkurencyjności;
- d) poprawie funkcjonowania światowych rynków energetycznych;
- e) wymianie informacji i doświadczeń politycznych za pośrednictwem istniejących wielostronnych forów energetycznych;
- f) wspieraniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, jak również opracowania i absorpcji czystych, różnorodnych i zrównoważonych technologii energetycznych, w tym technologii odnawialnych i niskoemisyjnych;
- g) osiągnięciu racjonalnego wykorzystania energii dzięki wspólnemu wysiłkowi dostawców i odbiorców przez promowanie efektywności energetycznej w produkcji, transporcie, dystrybucji i wykorzystaniu końcowym energii;
- h) realizacji swoich międzynarodowych zobowiązań w zakresie racjonalizacji i stopniowego wycofania w perspektywie średnioterminowej nieskutecznych dopłat do paliw kopalnych, które zachęcają do rozrzutnej konsumpcji; oraz
- i) wymianie najlepszych praktyk w zakresie eksploracji i produkcji energii.

Artykuł 48

Transport

1. Strony współpracują we wszystkich właściwych obszarach polityki transportowej, w tym w zakresie zintegrowanej polityki transportowej, mając na względzie poprawę przepływu towarów i pasażerów, wspieranie bezpieczeństwa w transporcie morskim i lotniczym, propagowanie ochrony środowiska oraz poprawę wydajności swoich systemów transportu.

2. Współpraca i dialog między Stronami w tej dziedzinie powinny mieć na celu promowanie:

- a) wymiany informacji na temat ich strategii i stosowanych praktyk;
- b) wzmocnienia stosunków w dziedzinie lotnictwa między Unią a Nową Zelandią z myślą o:
 - (i) zwiększeniu dostępu do rynku, możliwości inwestycyjnych i liberalizacji klauzul dotyczących własności przewoźników lotniczych i ich kontroli w umowach o komunikacji lotniczej zgodnie z polityką wewnętrzną,

- (ii) rozszerzeniu i zacieśnieniu współpracy regulacyjnej w zakresie bezpieczeństwa lotniczego i ochrony lotnictwa oraz uregulowań ekonomicznych dla sektora transportu lotniczego, oraz
- (iii) wspieraniu konwergencji regulacyjnej i usuwaniu przeszkód dla prowadzenia działalności gospodarczej, jak również współpracy w zakresie zarządzania ruchem lotniczym,
- c) celów dotyczących nieograniczonego dostępu do międzynarodowych rynków morskich i handlu opartego na uczciwej konkurencji na zasadach handlowych; oraz
- d) wzajemnego uznawania praw jazdy dla lądowych pojazdów silnikowych.

Artykuł 49

Rolnictwo, rozwój obszarów wiejskich i leśnictwo

1. Strony zgodnie postanawiają zachęcać do współpracy i dialogu w zakresie rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich i leśnictwa.
2. Obszary, w których można rozważyć wspólne działania, obejmują m.in. politykę rolną, politykę rozwoju obszarów wiejskich, strukturę sektorów rolnych i leśnych oraz oznaczenia geograficzne.
3. Strony zgodnie postanawiają współpracować na poziomie krajowym i międzynarodowym w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej i związanych z nią polityk i przepisów, obejmujących walkę z nielegalnym pozyskiwaniem drewna i związanym z nim handlem, a także promowanie dobrego zarządzania w dziedzinie leśnictwa.

Artykuł 50

Rybołówstwo i gospodarka morska

1. Strony zacieśniają dialog i współpracę w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w dziedzinie rybołówstwa i gospodarki morskiej. Strony starają się promować długoterminową ochronę i zrównoważone gospodarowanie żywymi zasobami morza, zapobieganie nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom („połowom NNN”) i ich zwalczanie oraz wdrażanie opartego na ekosystemie podejścia do zarządzania.
2. Strony mogą współpracować i wymieniać się informacjami w zakresie ochrony żywych zasobów morza w ramach regionalnych organizacji ds. rybołówstwa („RFMO”) oraz na forach wielostronnych (ONZ, Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa). W szczególności Strony współpracują w celu:
 - a) zapewnienia, poprzez skuteczne zarządzanie przez Komisję ds. Rybołówstwa na Zachodnim i Środkowym Pacyfiku oraz na podstawie najlepszych dostępnych opinii naukowych, długotrwałej ochrony i zrównoważonego użytkowania zasobów ryb masowo migrujących na całym obszarze ich występowania w zachodnim i środkowym Pacyfiku, w tym poprzez zapewnienie pełnego uznawania – zgodnie ze stosownymi konwencjami ONZ oraz innymi międzynarodowymi aktami prawnymi – specjalnych wymogów małych rozwijających się państw i terytoriów wyspiarskich oraz zapewnienie przejrzystego procesu podejmowania decyzji;
 - b) zapewnienia ochrony i racjonalnego wykorzystania żywych zasobów morza wchodzących w zakres obowiązków Komisji do spraw zachowania żywych zasobów morskich Antarktyki, w tym wysiłki na rzecz zwalczania połowów NNN na obszarze objętym Konwencją o zachowaniu żywych zasobów morskich Antarktyki;
 - c) zagwarantowania przyjęcia i wdrożenia skutecznych środków ochrony i zarządzania w odniesieniu do zasobów pod nadzorem RFMO na południowym Pacyfiku; oraz
 - d) ułatwienia przystąpienia do RFMO, w której jedna ze Stron jest członkiem, a druga – stroną przystępującą.
3. Strony współpracują w celu propagowania zintegrowanego podejścia do gospodarki morskiej na szczeblu międzynarodowym.
4. Strony prowadzą regularny, co-dwuletni dialog z udziałem urzędników wyższego szczebla w celu zacieśnienia dialogu i współpracy oraz wymiany informacji i doświadczeń dotyczących polityki rybołówstwa i gospodarki morskiej.

Artykuł 51

Zatrudnienie i sprawy społeczne

1. Strony zgodnie postanawiają zacieśnić współpracę w dziedzinie zatrudnienia i w kwestiach społecznych, m.in. w kontekście społecznego aspektu globalizacji i zmian demograficznych. Strony dokładają starań, aby wspierać współpracę i wymianę informacji i doświadczeń dotyczących zatrudnienia i spraw pracowniczych. Obszary współpracy mogą obejmować polityki dotyczące zatrudnienia, prawa pracy, równości płci, niedyskryminacji w zakresie zatrudnienia, integracji społecznej, zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, stosunków pracy, dialogu społecznego, rozwijania umiejętności przez całe życie, zatrudnienia młodzieży, bezpieczeństwa i higieny pracy, społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz godnej pracy.
2. Strony potwierdzają konieczność wspierania procesu globalizacji, który jest korzystny dla wszystkich, a także promowania pełnego i wydajnego zatrudnienia oraz godnej pracy jako kluczowych elementów zrównoważonego rozwoju i ograniczania ubóstwa. W tym kontekście Strony przypominają o Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy („MOP”) dotyczącej sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji.
3. Strony potwierdzają zobowiązanie do poszanowania, promowania i skutecznego wdrażania międzynarodowych norm i praw w zakresie zatrudnienia, określonych przede wszystkim w Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy.
4. Formy współpracy mogą obejmować m.in. uzgodnione wspólnie konkretne programy i projekty, jak również dialog, współpracę i inicjatywy dotyczące kwestii stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania na szczeblu dwustronnym lub wielostronnym.

TYTUŁ IX

RAMY INSTYTUCJONALNE

Artykuł 52

Inne umowy lub ustalenia

1. Strony mogą uzupełniać niniejszą Umowę, zawierając umowy lub porozumienia szczegółowe w odniesieniu do każdego obszaru współpracy objętego zakresem stosowania niniejszej Umowy. Takie umowy i porozumienia szczegółowe zawarte po podpisaniu niniejszej Umowy są integralną częścią ogólnych stosunków dwustronnych regulowanych niniejszą Umową oraz stanowią część wspólnych ram instytucjonalnych. Obecnie obowiązujące umowy i porozumienia między Stronami nie stanowią części wspólnych ram instytucjonalnych.
2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wpływa na interpretację ani zastosowanie innych umów między Stronami, także tych, o których mowa w ust. 1, ani nie przynosi im uszczerbku. W szczególności postanowienia niniejszej Umowy nie zastępują postanowień dotyczących rozstrzygania sporów lub rozwiązywania umów zawartych w innych umowach między Stronami ani nie wpływają na nie w żaden sposób.

Artykuł 53

Wspólny Komitet

1. Niniejszym Strony ustanawiają Wspólny Komitet składający się z przedstawicieli Stron.
2. W ramach Wspólnego Komitetu prowadzone są konsultacje ułatwiające wdrażanie niniejszej Umowy i realizację jej ogólnych celów, a także utrzymanie ogólnej spójności w stosunkach między Unią a Nową Zelandią.
3. Wspólny Komitet ma następujące funkcje:
 - a) wspiera skuteczne stosowanie niniejszej Umowy;
 - b) monitoruje rozwój całościowych stosunków między Stronami;

- c) w stosownych przypadkach występuje po informacje do komitetów lub innych organów ustanowionych na mocy innych umów szczegółowych między Stronami stanowiących część wspólnych ram instytucjonalnych zgodnie z art. 52 ust. 1 oraz analizuje wszelkie sprawozdania przekazane przez te organy;
- d) wymienia poglądy i przedstawia sugestie na temat wszelkich kwestii stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania, w tym na temat przyszłych działań i środków dostępnych na ich realizację;
- e) ustala priorytety w związku z celami niniejszej Umowy;
- f) poszukuje odpowiednich metod zapobiegania problemom, które mogą się pojawić w obszarach objętych niniejszą Umową;
- g) stara się rozstrzygać wszelkie spory wynikające ze stosowania lub interpretacji niniejszej Umowy;
- h) analizuje informacje przedstawione przez Stronę zgodnie z art. 54; oraz
- i) w stosownych przypadkach wydaje zalecenia i przyjmuje decyzje służące wykonaniu szczególnych aspektów niniejszej Umowy.

4. Wspólny Komitet podejmuje decyzje w drodze konsensusu. Wspólny Komitet przyjmuje swój regulamin. Wspólny Komitet może tworzyć podkomitety i grupy robocze w celu zbadania konkretnych kwestii.

5. Posiedzenia Wspólnego Komitetu odbywają się zasadniczo raz do roku na przemian w Unii i w Nowej Zelandii, chyba że obie Strony postanowią inaczej. Specjalne posiedzenia Komitetu są zwoływane na wniosek którejkolwiek ze Stron. Strony przewodniczą Wspólnemu Komitetowi wspólnie. Posiedzenia Komitetu odbywają się zasadniczo z udziałem urzędników wyższego szczebla.

Artykuł 54

Warunki wykonania niniejszej Umowy i rozstrzyganie sporów

1. Strony stosują wszelkie niezbędne środki o charakterze ogólnym lub szczegółowym wymagane do wypełnienia zobowiązań wynikających z niniejszej Umowy.

2. Bez uszczerbku dla procedury opisanej w ust. 3–8 niniejszego artykułu wszelkie spory dotyczące interpretacji lub stosowania niniejszej Umowy rozwiązywane są wyłącznie w drodze konsultacji między Stronami w ramach Wspólnego Komitetu. Strony przedstawiają wszelkie istotne informacje niezbędne do dokładnego zbadania spornej kwestii przez Wspólny Komitet w celu rozstrzygnięcia sporu.

3. Potwierdzając zdecydowane i wspólne zobowiązanie do ochrony praw człowieka i do nieprolifracji, Strony zgodnie postanawiają, że w przypadku gdy jedna ze Stron uzna, że druga Strona dopuściła się szczególnie poważnego i znaczącego naruszenia obowiązków opisanych w art. 2 ust. 1 i art. 8 ust. 1, stanowiących zasadnicze elementy niniejszej Umowy, oraz że naruszenie to stanowi zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, a zatem wymaga natychmiastowej reakcji, niezwłocznie powiadamia drugą Stronę o tym fakcie oraz o odpowiednich środkach, które zamierza przedsięwziąć na mocy niniejszej Umowy. Strona powiadamiająca informuje Wspólny Komitet o konieczności odbycia pilnych konsultacji w tej sprawie.

4. Ponadto szczególnie poważne i znaczące naruszenie zasadniczych elementów może służyć za podstawę przedsięwzięcia właściwych środków na mocy wspólnych ram instytucjonalnych, o których mowa w art. 52 ust. 1.

5. Wspólny Komitet stanowi forum dialogu i Strony dokładają wszelkich starań w celu znalezienia polubownego rozwiązania w mało prawdopodobnym przypadku wystąpienia sytuacji opisanej w ust. 3. Jeżeli Wspólny Komitet nie jest w stanie osiągnąć satysfakcjonującego dla obu Stron rozwiązania w ciągu 15 dni od rozpoczęcia konsultacji i nie później niż 30 dni od daty powiadomienia, o którym mowa w ust. 3, sprawa jest przekazywana do konsultacji na poziomie ministerialnym, które przeprowadza się w ciągu kolejnych 15 dni.

6. Jeżeli wzajemnie akceptowalne rozwiązanie nie zostanie znalezione w ciągu 15 dni od rozpoczęcia konsultacji na szczeblu ministerialnym oraz nie później niż 45 dni od daty powiadomienia, Strona powiadamiająca może zdecydować o podjęciu odpowiednich środków notyfikowanych zgodnie z ust. 3. W Unii decyzja o zawieszeniu wymaga jednomyślności. W Nowej Zelandii decyzję o zawieszeniu podejmuje rząd Nowej Zelandii zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

7. Do celów niniejszego artykułu „właściwe środki” oznaczają zawieszenie w całości, zawieszenie w części lub rozwiązanie niniejszej Umowy lub, stosownie do sytuacji, innej umowy szczegółowej stanowiącej część wspólnych ram instytucjonalnych, o których mowa w art. 52 ust. 1, zgodnie z odpowiednimi postanowieniami takiej umowy. Właściwe środki przedsięwzięte przez Stronę w celu zawieszenia niniejszej Umowy w części mają zastosowanie wyłącznie do postanowień tytułów I–VIII. W pierwszym rzędzie powinny być wybrane właściwe środki, które przynoszą najmniej zakłóceń dla stosunków między Stronami. Środki takie, które podlegają art. 52 ust. 2, są proporcjonalne do naruszenia zobowiązań wynikających z niniejszej Umowy, oraz są zgodne z prawem międzynarodowym.

8. Strony stale prowadzą ocenę rozwoju sytuacji, która spowodowała przedsięwzięcie działań na mocy niniejszego artykułu. Strona, która przedsięwzięła właściwe środki, wycofuje je tak szybko, jak to będzie uzasadnione, a w każdym przypadku niezwłocznie po ustaniu okoliczności, które doprowadziły do ich zastosowania.

TYTUŁ X

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 55

Definicje

Do celów niniejszej Umowy określenie „Strony” oznacza z jednej strony Unię lub jej państwa członkowskie, lub Unię i jej państwa członkowskie, zgodnie z ich odnośnymi uprawnieniami, a z drugiej strony Nową Zelandię.

Artykuł 56

Ujawnianie informacji

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie powoduje uszczerbku dla krajowych przepisów ustawowych i wykonawczych ani aktów Unii dotyczących publicznego dostępu do dokumentów urzędowych.
2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane w sposób wymagający od którejkolwiek ze Stron przekazania informacji, których ujawnienie Strona uznaje za sprzeczne ze swoimi podstawowymi interesami bezpieczeństwa.

Artykuł 57

Zmiany

Niniejsza Umowa może zostać zmieniona w drodze pisemnego porozumienia między Stronami. Tego rodzaju zmiany wchodzi w życie w terminie lub terminach ustalonych przez Strony.

Artykuł 58

Wejście w życie, okres obowiązywania i powiadomienie

1. Niniejsza Umowa wchodzi w życie trzydziestego dnia, licząc od dnia, w którym Strony powiadomiły się wzajemnie o zakończeniu niezbędnych procedur prawnych.
2. Niezależnie od przepisów ust. 1 Nowa Zelandia i Unia mogą tymczasowo stosować wspólnie uzgodnione postanowienia niniejszej Umowy do czasu jej wejścia w życie. Takie tymczasowe stosowanie rozpoczyna się trzydziestego dnia, licząc od dnia, w którym zarówno Nowa Zelandia, jak i Unia powiadomiły się wzajemnie o zakończeniu swoich odnośnych procedur wewnętrznych niezbędnych do takiego tymczasowego stosowania.

3. Niniejsza Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony. Każda ze Stron może pisemnie powiadomić drugą Stronę o zamiarze rozwiązania niniejszej Umowy. Rozwiązanie staje się skuteczne po upływie sześciu miesięcy od daty powiadomienia.

4. Powiadomienia dokonywane zgodnie z niniejszym artykułem należy kierować do Sekretariatu Generalnego Rady Unii Europejskiej lub do Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Handlu Nowej Zelandii.

Artykuł 59

Terytorialny zakres stosowania

Niniejsza Umowa ma zastosowanie, z jednej strony, do terytoriów, do których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, i na warunkach określonych w tych Traktatach oraz, z drugiej strony, do terytorium Nowej Zelandii, z wyłączeniem Tokelau.

Artykuł 60

Teksty autentyczne

Niniejsza Umowa zostaje sporządzona w dwóch egzemplarzach w językach: angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim i włoskim, a każdy tekst jest jednakowo autentyczny. W przypadku rozbieżności między tekstami niniejszej Umowy Strony kierują sprawę do Wspólnego Komitetu.

Sporządzono w Brukseli dnia piątego października roku dwa tysiące szesnastego.

PARTNERSHIP AGREEMENT**on Relations and Cooperation between the European Union and its Member States, of the one part, and New Zealand, of the other part**

The EUROPEAN UNION, hereinafter referred to as 'the Union',

and

THE KINGDOM OF BELGIUM,

THE REPUBLIC OF BULGARIA,

THE CZECH REPUBLIC,

THE KINGDOM OF DENMARK,

THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY,

THE REPUBLIC OF ESTONIA,

IRELAND,

THE HELLENIC REPUBLIC,

THE KINGDOM OF SPAIN,

THE FRENCH REPUBLIC,

THE REPUBLIC OF CROATIA,

THE ITALIAN REPUBLIC,

THE REPUBLIC OF CYPRUS,

THE REPUBLIC OF LATVIA,

THE REPUBLIC OF LITHUANIA,

THE GRAND DUCHY OF LUXEMBOURG,

HUNGARY,

THE REPUBLIC OF MALTA,

THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS,

THE REPUBLIC OF AUSTRIA,

THE REPUBLIC OF POLAND,

THE PORTUGUESE REPUBLIC,

ROMANIA,

THE REPUBLIC OF SLOVENIA,

THE SLOVAK REPUBLIC,

THE REPUBLIC OF FINLAND,

THE KINGDOM OF SWEDEN,

THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND,

Member States of the European Union, hereinafter referred to as the 'Member States',

of the one part, and

NEW ZEALAND,

of the other part,

hereinafter referred to as 'the Parties',

CONSIDERING their shared values and close historical, political, economic and cultural ties,

WELCOMING the progress made in developing their mutually beneficial relationship since the adoption of the Joint Declaration on Relations and Cooperation between the European Union and New Zealand on 21 September 2007,

REAFFIRMING their commitment to the purposes and principles of the Charter of the United Nations ('UN Charter') and to strengthening the role of the United Nations ('UN'),

REAFFIRMING their commitment to democratic principles and human rights as laid down in the Universal Declaration of Human Rights and other relevant international human rights instruments as well as to the principles of the rule of law and good governance,

ACKNOWLEDGING the New Zealand Government's particular commitment to the principles of the Treaty of Waitangi,

EMPHASISING the comprehensive nature of their relationship and the importance of providing a coherent framework to promote the development of this relationship,

EXPRESSING their common will to elevate their relations into a strengthened partnership,

CONFIRMING their desire to intensify and develop their political dialogue and cooperation,

DETERMINED to consolidate, deepen and diversify cooperation in areas of mutual interest, at the bilateral, regional and global levels and for their mutual benefit,

RECOGNISING the need for enhanced cooperation in the fields of justice, freedom and security,

RECOGNISING their desire to promote sustainable development in its economic, social and environmental dimensions,

FURTHER RECOGNISING their common interest in promoting mutual understanding and strong people-to-people links, including through tourism, reciprocal arrangements that enable young people to visit other countries and take up work and study options, and other short-term visits,

REAFFIRMING their strong commitment to promote economic growth, global economic governance, financial stability and effective multilateralism,

REAFFIRMING their commitment to cooperating in promoting international peace and security,

BUILDING ON the agreements concluded between the Union and New Zealand, notably in relation to crisis management, science and technology, air services, conformity assessment procedures and sanitary measures,

NOTING that in case the Parties decided, within the framework of this Agreement, to enter into specific agreements in the area of freedom, security and justice which were to be concluded by the Union pursuant to Title V of Part Three of the Treaty on the Functioning of the European Union, the provisions of such future agreements would not bind the United Kingdom and/or Ireland unless the Union, simultaneously with the United Kingdom and/or Ireland as regards their respective previous bilateral relations, notifies New Zealand that the United Kingdom and/or Ireland has/have become bound by such agreements as part of the Union in accordance with Protocol No 21 on the position of the United Kingdom and Ireland in respect of the area of freedom, security and justice annexed to the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Likewise, any subsequent Union internal measures which were to be adopted pursuant to the above mentioned Title V to implement this Agreement would not bind the United Kingdom and/or Ireland unless they have notified their wish to take part or accept such measures in accordance with Protocol No 21. Also noting that such future agreements or such subsequent Union internal measures would fall within Protocol No 22 on the position of Denmark annexed to those Treaties,

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

TITLE I

GENERAL PROVISIONS

Article 1

Purpose of the Agreement

The purpose of this Agreement is to establish a strengthened partnership between the Parties and to deepen and enhance cooperation on issues of mutual interest, reflecting shared values and common principles, including through the intensification of high-level dialogue.

Article 2

Basis of cooperation

1. The Parties reaffirm their commitment to democratic principles, human rights and fundamental freedoms, and the rule of law and good governance.

Respect for democratic principles and human rights and fundamental freedoms as laid down in the Universal Declaration of Human Rights and other relevant international human rights instruments, and for the principle of the rule of law, underpins the domestic and international policies of the Parties and constitutes an essential element of this Agreement.

2. The Parties reaffirm their commitment to the UN Charter and the shared values expressed therein.

3. The Parties reaffirm their commitment to promoting sustainable development and growth in all its dimensions, contributing to the attainment of internationally agreed development goals and cooperating to address global environmental challenges, including climate change.

4. The Parties emphasise their shared commitment to the comprehensive nature of their bilateral relationship and to broadening and deepening this relationship including through the conclusion of specific agreements or arrangements.

5. The implementation of this Agreement shall be based on the principles of dialogue, mutual respect, equal partnership, consensus and respect for international law.

Article 3

Dialogue

1. The Parties agree to enhance their regular dialogue in all areas covered by this Agreement with a view to fulfilling its purpose.

2. Dialogue between the Parties shall take place through contacts, exchanges and consultations at any level, particularly in the following forms:

- (a) meetings at leaders level, which shall be held regularly whenever the Parties deem it necessary;
- (b) consultations and visits at ministerial level, which shall be held on such occasions and at such locations as determined by the Parties;
- (c) consultations at the level of foreign ministers, which shall be held regularly, where possible annually;
- (d) meetings at the level of senior officials for consultations on issues of mutual interest or briefings and cooperation on major domestic or international developments;

- (e) sectoral dialogues on issues of common interest; and
- (f) exchanges of delegations between European Parliament and the New Zealand Parliament.

Article 4

Cooperation in regional and international organisations

The Parties undertake to cooperate by exchanging views on policy issues of mutual interest, and, where appropriate, sharing information on positions in regional and international fora and organisations.

TITLE II

POLITICAL DIALOGUE AND COOPERATION ON FOREIGN POLICY AND SECURITY MATTERS

Article 5

Political dialogue

The Parties agree to enhance their regular political dialogue at all levels, especially with a view to discussing matters of common concern covered by this Title and strengthening their common approach to international issues. The Parties agree that for the purposes of this Title the term 'political dialogue' shall mean exchanges and consultations, whether formal or informal, at any level of government.

Article 6

Commitment to democratic principles, human rights and the rule of law

In the interests of advancing the Parties' shared commitment to democratic principles, human rights and the rule of law, the Parties agree to:

- (a) promote core principles regarding democratic values, human rights and the rule of law, including in multilateral fora; and
- (b) collaborate on and coordinate, where appropriate, in the practical advancement of democratic principles, human rights and the rule of law, including in third countries.

Article 7

Crisis management

The Parties reaffirm their commitment to promoting international peace and security including, *inter alia*, through the Agreement between New Zealand and the European Union establishing a framework for the participation of New Zealand in European Union crisis management operations, signed in Brussels on 18 April 2012.

Article 8

Countering the proliferation of weapons of mass destruction

1. The Parties consider that the proliferation of weapons of mass destruction ('WMD') and their means of delivery, both to state and non-state actors, represents one of the most serious threats to international peace and security. The Parties reaffirm their commitment to comply with and fully implement at the national level their existing obligations under international disarmament and non-proliferation treaties and agreements and other relevant international obligations. The Parties agree to cooperate and to contribute to countering the proliferation of WMD and their means of delivery. The Parties agree that this provision constitutes an essential element of this Agreement.

2. The Parties furthermore agree to cooperate and to contribute to preventing the proliferation of WMD and their means of delivery by:
 - (a) taking steps, as appropriate, to sign, ratify, or accede to, and fully implement all other relevant international instruments;
 - (b) maintaining an effective system of national export controls, controlling the export as well as transit of WMD-related goods, including a WMD end-use control on dual-use technologies and containing effective sanctions for breaches of export controls.
3. The Parties agree to establish a regular political dialogue on those issues.

Article 9

Small arms and light weapons

1. The Parties recognise that the illicit manufacture, transfer and circulation of small arms and light weapons ("SALW"), including their ammunition, and their excessive accumulation, poor management, inadequately secured stockpiles and uncontrolled spread continue to pose a serious threat to international peace and security.
2. The Parties reaffirm their commitment to observing and fully implementing their respective obligations to deal with the illicit trade in SALW, including their ammunition, under existing international agreements and UN Security Council (UNSC) resolutions, as well as their commitments within the framework of other international instruments applicable in this area, such as the UN Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects.
3. The Parties undertake to cooperate and to ensure coordination and complementarity in their efforts to deal with the illicit trade in SALW, including their ammunition, at global, regional, sub-regional and national levels and agree to establish a regular political dialogue on those issues.

Article 10

International Criminal Court

1. The Parties reaffirm that the most serious crimes of concern to the international community as a whole should not go unpunished and that their prosecution should be ensured by measures at either the domestic or the international level, including through the International Criminal Court.
2. In promoting the strengthening of peace and international justice, the Parties reaffirm their determination to:
 - (a) take steps to implement the Rome Statute of the International Criminal Court ("Rome Statute") and, as appropriate, related instruments;
 - (b) share experience with regional partners in the adoption of legal adjustments required to allow for the ratification and implementation of the Rome Statute; and
 - (c) cooperate to further the goal of the universality and integrity of the Rome Statute.

Article 11

Cooperation in combating terrorism

1. The Parties reaffirm the importance of the fight against terrorism in full respect for the rule of law, international law, in particular the UN Charter and relevant UNSC resolutions, human rights law, refugee law and international humanitarian law.

2. Within this framework and taking into account the UN Global Counter-Terrorism Strategy, contained in UN General Assembly Resolution 60/288 of 8 September 2006, the Parties agree to cooperate in the prevention and suppression of terrorism, in particular, as follows:

- (a) in the framework of the full implementation of UNSC Resolutions 1267, 1373 and 1540 and other applicable UN resolutions and international instruments;
 - (b) by exchanging information on terrorist groups and their support networks in accordance with applicable international and national law;
 - (c) by exchanging views on:
 - (i) means and methods used to counter terrorism, including in technical fields and training;
 - (ii) terrorism prevention; and
 - (iii) best practices with regard to the protection of human rights in the fight against terrorism;
 - (d) by cooperating so as to deepen the international consensus on the fight against terrorism and its normative framework and by working towards an agreement on the Comprehensive Convention on International Terrorism as soon as possible so as to complement the existing UN counter-terrorism instruments; and
 - (e) by promoting cooperation among UN Member States to effectively implement the UN Global Counter-Terrorism Strategy by all appropriate means.
3. The Parties reaffirm their commitment to the international standards established by the Financial Action Task Force ('FATF') to combat the financing of terrorism.
4. The Parties reaffirm their commitment to work together to provide counter-terrorism capacity-building assistance to other states that require resources and expertise to prevent and respond to terrorist activity, including in the context of the Global Counter-Terrorism Forum (GCTF).

TITLE III

COOPERATION ON GLOBAL DEVELOPMENT AND HUMANITARIAN AID

Article 12

Development

1. The Parties reaffirm their commitment to supporting sustainable development in developing countries in order to reduce poverty and contribute to a more secure, equitable and prosperous world.
2. The Parties recognise the value of working together to ensure development activities have greater impact, reach and influence, including in the Pacific.
3. To this end the Parties agree to:
 - (a) exchange views and, where appropriate, coordinate positions on development issues in regional and international fora to promote inclusive and sustainable growth for human development; and
 - (b) exchange information on their respective development programmes and, where appropriate, coordinate engagement in-country to increase their impact on sustainable development and poverty eradication.

Article 13

Humanitarian aid

The Parties reaffirm their common commitment to humanitarian aid and shall endeavour to offer coordinated responses as appropriate.

TITLE IV

COOPERATION ON ECONOMIC AND TRADE MATTERS

Article 14

Dialogue on economic, trade and investment matters

1. The Parties are committed to dialogue and cooperation in economic and trade and investment related areas in order to facilitate bilateral trade and investment flows. At the same time, recognising the importance of pursuing this through a rule-based multilateral trading system, the Parties affirm their commitment to working together within the World Trade Organization ('WTO') to achieve further trade liberalisation.
2. The Parties agree to promote the exchange of information and the sharing of experiences on their respective macroeconomic policies and trends, including the exchange of information on the coordination of economic policies in the context of regional economic cooperation and integration.
3. The Parties shall pursue substantive dialogue aimed at promoting trade in goods, including agriculture and other primary commodities, raw materials, manufactured goods and high value-added products. The Parties recognise that a transparent, market-based approach is the best way to create an environment favourable to investment in the production of, and trade in such products and to foster their efficient allocation and use.
4. The Parties shall pursue substantive dialogue aimed at promoting bilateral trade in services and exchanging information and experiences on their respective supervisory environments. The Parties also agree to strengthen cooperation with a view to improving accounting, auditing, supervisory and regulatory systems for banking, insurance and other parts of the financial sector.
5. The Parties shall encourage the development of an attractive and stable environment for two-way investment through dialogue aimed at enhancing their mutual understanding and cooperation on investment issues, exploring mechanisms to facilitate investment flows and fostering stable, transparent and open rules for investors.
6. The Parties shall keep each other informed concerning the development of bilateral and international trade, investment and trade-related aspects of other policies, including their policy approaches to free trade agreements ('FTAs') and respective FTA agendas and regulatory issues, with a potential impact on bilateral trade and investment.
7. Such dialogue and cooperation on trade and investment will be pursued through, *inter alia*:
 - (a) an annual trade policy dialogue at the level of senior officials, complemented by ministerial meetings on trade, when determined by the Parties;
 - (b) an annual agricultural trade dialogue; and
 - (c) other sectoral exchanges, when determined by the Parties.
8. The Parties undertake to cooperate on securing the conditions for and promoting increased trade and investment between them, including through the negotiation of new agreements, where feasible.

Article 15

Sanitary and phytosanitary issues

1. The Parties agree to strengthen cooperation on sanitary and phytosanitary ('SPS') issues within the framework of the WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures and the Codex Alimentarius Commission, the World Organisation for Animal Health ('OIE') and the relevant international and regional organisations operating within the framework of the International Plant Protection Convention ('IPPC'). Such cooperation shall aim to enhance the mutual understanding of each other's SPS measures and to facilitate trade between the Parties, and may include:
 - (a) the sharing of information;

- (b) applying import requirements to the entire territory of the other Party;
- (c) carrying out verification of all or part of the other Party's authorities' inspection and certification systems in accordance with the relevant international standards of the Codex Alimentarius, OIE and IPPC on the assessment of such systems; and
- (d) recognising pest-free and disease-free areas and areas of low pest or disease prevalence.

2. For that purpose, the Parties commit to making full use of existing instruments such as the Agreement between the European Community and New Zealand on sanitary measures applicable to trade in live animals and animal products, signed in Brussels on 17 December 1996, and to cooperate in an appropriate bilateral forum on other SPS issues not covered by that Agreement.

Article 16

Animal welfare

The Parties also reaffirm the importance of maintaining their mutual understanding and cooperation on animal welfare matters, and will continue to share information and cooperate within the Animal Welfare Cooperation Forum of the European Commission and the competent authorities of New Zealand and to work closely together in the OIE on these matters.

Article 17

Technical barriers to trade

1. The Parties share the view that greater compatibility of standards, technical regulations and conformity assessment procedures is a key element in facilitating trade in goods.
2. The Parties recognise their mutual interest in reducing technical barriers to trade and to this end agree to cooperate within the framework of the WTO Agreement on Technical Barriers to Trade and through the Agreement on mutual recognition in relation to conformity assessment between the European Community and New Zealand, signed in Wellington on 25 June 1998.

Article 18

Competition policy

The Parties reaffirm their commitment to promoting competition in economic activities through their respective competition laws and regulations. The Parties agree to share information on competition policy and related issues and to enhance cooperation between their competition authorities.

Article 19

Government procurement

1. The Parties reaffirm their commitment to open and transparent government procurement frameworks which, consistent with their international obligations, promote value for money, competitive markets, and non-discriminatory purchasing practices and thus enhance trade between the Parties.
2. The Parties agree to further strengthen their consultation, cooperation and exchanges of experience and best practices in the area of government procurement on issues of mutual interest, including on their respective regulatory frameworks.

3. The Parties agree to explore ways to further promote access to each other's government procurement markets and exchange views on measures and practices which could adversely affect procurement trade between them.

Article 20

Raw materials

1. The Parties will enhance cooperation on issues relating to raw materials through bilateral dialogue or within relevant plurilateral settings or international institutions, at the request of either Party. In particular, this cooperation shall in particular aim at removing barriers to trade in raw materials, strengthening a rules-based global framework for trade in raw materials and promoting transparency in global markets for raw materials.
2. Topics for cooperation may include, *inter alia*:
 - (a) questions of supply and demand, bilateral trade and investment issues as well as issues of interest stemming from international trade;
 - (b) tariff and non-tariff barriers for raw-material goods, related services and investments;
 - (c) the parties' respective regulatory frameworks; and
 - (d) best practices in relation to sustainable development of the mining industry, including minerals policy, land-use planning and permitting procedures.

Article 21

Intellectual property

1. The Parties reaffirm the importance of their rights and obligations in relation to intellectual property rights, including copyright and related rights, trademarks, geographical indications, designs and patents, and their enforcement, in accordance with the highest international standards that the Parties adhere to.
2. The Parties agree to exchange information and share experiences on intellectual property issues including:
 - (a) the practice, promotion, dissemination, streamlining, management, harmonisation, protection and effective implementation of intellectual property rights;
 - (b) the prevention of infringements of intellectual property rights;
 - (c) the fight against counterfeiting and piracy, through the appropriate forms of cooperation; and
 - (d) the functioning of bodies in charge of the protection and enforcement of intellectual property rights.
3. The Parties agree to exchange information and promote dialogue on the protection of genetic resources, traditional knowledge and folklore.

Article 22

Customs

1. The Parties shall enhance cooperation on customs matters, including trade facilitation, with a view to further simplifying and harmonising customs procedures and promoting joint action in the context of relevant international initiatives.
2. Without prejudice to other forms of cooperation provided for under this Agreement, the Parties shall consider the possibility of concluding instruments on customs cooperation and mutual administrative assistance in customs matters.

*Article 23***Cooperation on taxation matters**

1. With a view to strengthening and developing economic activities while taking into account the need to develop an appropriate regulatory framework, the Parties recognise and commit themselves to implementing the principles of good governance in the area of tax, i.e. transparency, exchange of information and fair tax competition.
2. To that effect, in accordance with their respective competences, the Parties will work to improve international cooperation in the area of tax, facilitate the collection of legitimate tax revenues and develop measures for the effective implementation of the principles of good governance referred to in paragraph 1.

*Article 24***Transparency**

The Parties recognise the importance of transparency and due process in the administration of their trade-related laws and regulations, and to this end the Parties reaffirm their commitments as set out in WTO Agreements, including Article X of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 and Article III of the General Agreement on Trade in Services.

*Article 25***Trade and sustainable development**

1. The Parties recognise the contribution to the goal of sustainable development that can be made by promoting mutually supportive trade, environment and labour policies and reaffirm their commitment to promoting global and bilateral trade and investment in such a way as to contribute to that goal.
2. The Parties recognise the right of each Party to establish its own levels of domestic environmental and labour protection, and to adopt or modify its own relevant laws and policies, consistent with their commitment to internationally recognised standards and agreements.
3. The Parties recognise that it is inappropriate to encourage trade or investment by lowering or offering to lower the levels of protection afforded in domestic environmental or labour laws. The Parties recognise that it is also inappropriate to use environmental or labour laws, policies and practices for trade-protectionist purposes.
4. The Parties shall exchange information and share experience on their actions to promote coherence and mutual supportiveness between trade, social and environmental objectives, including on areas such as corporate social responsibility, environmental goods and services, climate-friendly products and technologies and sustainability assurance schemes, as well as on the other aspects set out in Title VIII, and shall strengthen dialogue and cooperation on sustainable development issues that may arise in the context of trade relations.

*Article 26***Dialogue with civil society**

The Parties shall encourage dialogue between governmental and non-governmental organisations, such as trade unions, employers, business associations, chambers of commerce and industry, with a view to promoting trade and investment in areas of mutual interest.

*Article 27***Business cooperation**

The Parties shall encourage stronger business-to-business links and enhance links between government and business through activities involving business, including in the context of the Asia-Europe Meeting (‘ASEM’).

In particular, this cooperation shall aim at improving the competitiveness of small and medium-sized enterprises.

*Article 28***Tourism**

Recognising the value of tourism in deepening mutual understanding and appreciation between the peoples of the Union and New Zealand and the economic benefits flowing from increased tourism, the Parties agree to cooperate with a view to increasing tourism in both directions between the Union and New Zealand.

TITLE V

COOPERATION ON JUSTICE, FREEDOM AND SECURITY

*Article 29***Legal cooperation**

1. The Parties agree to develop cooperation in civil and commercial matters, in particular as regards the negotiation, ratification and implementation of multilateral conventions on judicial cooperation in civil matters and, in particular, the Conventions of the Hague Conference on Private International Law in the field of international legal cooperation and litigation as well as the protection of children.
2. As regards judicial cooperation in criminal matters, the Parties shall continue engaging in matters of mutual legal assistance, in accordance with relevant international instruments.

This may include, where appropriate, accession to and implementation of relevant UN instruments. It may also include, where appropriate, support for relevant Council of Europe instruments and cooperation between relevant New Zealand authorities and Eurojust.

*Article 30***Law-enforcement cooperation**

The Parties agree to cooperate among law-enforcement authorities, agencies and services and to contribute to disrupting and dismantling transnational crime and terrorist threats common to the Parties. Cooperation among law-enforcement authorities, agencies and services may take the form of mutual assistance in investigations, the sharing of investigative techniques, joint education and training of law-enforcement personnel and any other type of joint activity and assistance as may be mutually determined by the Parties.

*Article 31***Combating organised crime and corruption**

1. The Parties reaffirm their commitment to cooperating on preventing and combating transnational organised, economic and financial crime, corruption, and counterfeiting and illegal transactions, through full compliance with their existing mutual international obligations in this area, including those on effective cooperation in the recovery of assets or funds derived from acts of corruption.

2. The Parties shall promote the implementation of the UN Convention against Transnational Organized Crime, adopted on 15 November 2000.
3. The Parties shall also promote the implementation of the UN Convention against Corruption, adopted on 31 October 2002, taking account of the principles of transparency and participation of civil society.

Article 32

Combating illicit drugs

1. Within their respective powers and competences, the Parties shall cooperate to ensure a balanced and integrated approach towards drug issues.
2. The Parties shall cooperate with a view to dismantling the transnational criminal networks involved in drug-trafficking through, *inter alia*, the exchange of information, training or the sharing of best practices, including special investigative techniques. A particular effort shall be made to combat the penetration of the licit economy by criminals.

Article 33

Combating cybercrime

1. The Parties shall strengthen cooperation to prevent and combat high-technology, cyber- and electronic crimes and the distribution of illegal content, including terrorist content and child sexual abuse material, via the internet, through exchanging information and practical experiences in compliance with their national legislation and international human rights obligations.
2. The Parties shall exchange information in the fields of the education and training of cybercrime investigators, the investigation of cybercrime, and digital forensic science.

Article 34

Combating money-laundering and the financing of terrorism

1. The Parties reaffirm the need to cooperate on preventing the use of their financial systems to launder the proceeds of all criminal activities including drug-trafficking and corruption and on combating the financing of terrorism. This cooperation extends to the recovery of assets or funds derived from criminal activities.
2. The Parties shall exchange relevant information within the framework of their respective legislation and implement appropriate measures to combat money-laundering and the financing of terrorism in accordance with standards adopted by relevant international bodies active in this area, such as the FATF.

Article 35

Migration and asylum

1. The Parties reaffirm their commitment to cooperating and exchanging views in the areas of migration, including irregular immigration, trafficking in human beings, asylum, integration, labour mobility and development, visas, document security, biometrics and border management.
2. The Parties agree to cooperate in order to prevent and control irregular immigration. To this end:
 - (a) New Zealand shall readmit any of its nationals irregularly present on the territory of a Member State, upon request by the latter and without further formalities; and
 - (b) each Member State shall readmit any of its nationals irregularly present on the territory of New Zealand, upon request by the latter and without further formalities.

Consistent with their international obligations, including under the Convention on International Civil Aviation, signed on 7 December 1944, the Member States and New Zealand will provide their nationals with appropriate identity documents for such purposes.

3. The Parties will, at the request of either Party, explore the possibility of concluding an agreement between New Zealand and the Union on readmission in accordance with Article 52(1) of this Agreement. This agreement will include consideration of appropriate arrangements for third-country nationals and stateless persons.

Article 36

Consular protection

1. New Zealand agrees that the diplomatic and consular authorities of any represented Member State may exercise consular protection in New Zealand on behalf of other Member States which do not have accessible permanent representation in New Zealand.

2. The Union and the Member States agree that the diplomatic and consular authorities of New Zealand may exercise consular protection on behalf of a third country and that third countries may exercise consular protection on behalf of New Zealand in the Union in places where New Zealand or the third country concerned do not have accessible permanent representation.

3. Paragraphs 1 and 2 are intended to dispense with any requirements for notification or consent which might otherwise apply.

4. The Parties agree to facilitate a dialogue on consular affairs between their respective competent authorities.

Article 37

Protection of personal data

1. The Parties agree to cooperate with a view to advancing their relationship following the European Commission's decision on the adequate protection of personal data by New Zealand, and to ensuring a high level of protection of personal data in accordance with relevant international instruments and standards, including the Organisation for Economic Cooperation and Development ('OECD') Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data.

2. Such cooperation may include, *inter alia*, the exchange of information and expertise. It may also include cooperation between regulatory counterparts in bodies such as the OECD's Working Party on Security and Privacy in the Digital Economy and the Global Privacy Enforcement Network.

TITLE VI

COOPERATION IN THE AREAS OF RESEARCH, INNOVATION AND THE INFORMATION SOCIETY

Article 38

Research and innovation

1. The Parties agree to strengthen their cooperation in the areas of research and innovation.

2. The Parties shall encourage, develop and facilitate cooperative activities in the areas of research and innovation for peaceful purposes, in support of or complementary to the Agreement on scientific and technological cooperation between the European Community and the Government of New Zealand, signed in Brussels on 16 July 2008.

Article 39

Information society

1. Recognising that information and communication technologies are key elements of modern life and of vital importance to economic and social development, the Parties agree to exchange views on their respective policies in this field.
2. Cooperation in this area may focus, *inter alia*, on:
 - (a) exchanging views on different aspects of the information society, in particular high-speed broadband rollout, electronic communications policies and regulation, including universal service, licensing and general authorisations, the protection of privacy and personal data, e-government and open government, internet security and the independence and efficiency of regulatory authorities;
 - (b) the interconnection and interoperability of research networks and computing and scientific data infrastructures and services, including in a regional context;
 - (c) the standardisation, certification and dissemination of new information and communication technologies;
 - (d) security, trust and privacy aspects of information and communication technologies and services, including the promotion of online safety, the combating of misuses of information technology and all forms of electronic media, and the sharing of information; and
 - (e) exchanging views on measures to address the issue of international mobile roaming costs.

TITLE VII

COOPERATION IN THE AREA OF EDUCATION, CULTURE AND PEOPLE TO PEOPLE LINKS

Article 40

Education and training

1. The Parties acknowledge the crucial contribution of education and training to the creation of quality jobs and sustainable growth for knowledge-based economies, notably through the development of citizens who are not only prepared for informed and effective participation in democratic life, but who also have the capacity to solve problems and take up opportunities that result from the globally connected world of the 21st century. Consequently, the Parties recognise that they have a common interest in cooperating in the areas of education and training.
2. In accordance with their mutual interests and the aims of their policies on education, the Parties undertake to support jointly appropriate cooperative activities in the field of education and training. This cooperation will concern all education sectors and may include:
 - (a) cooperating on learning mobility of individuals through the promotion and facilitation of the exchange of students, researchers, academic and administrative staff of tertiary education institutions and teachers;
 - (b) joint cooperation projects between education and training institutions in the Union and New Zealand with a view to promoting curriculum development, joint study programmes and degrees and staff and student mobility;
 - (c) institutional cooperation, linkages and partnerships with a view to strengthening the educational element of the knowledge triangle and to promoting the exchange of experience and know-how; and
 - (d) support for policy reform through studies, conferences, seminars, working groups, benchmarking exercises and the exchange of information and good practice, particularly in view of the Bologna and Copenhagen processes and the tools and principles in place that increase transparency and innovation in education.

Article 41

Cultural, audiovisual and media cooperation

1. The Parties agree to promote closer cooperation in the cultural and creative sectors, in order to enhance, *inter alia*, mutual understanding and knowledge of their respective cultures.
2. The Parties shall endeavour to take appropriate measures to promote cultural exchanges and carry out joint initiatives in various cultural areas, using available cooperation instruments and frameworks.
3. The Parties shall endeavour to promote the mobility of culture professionals, works of art and other cultural objects between New Zealand and the Union and its Member States.
4. The Parties agree to explore, through policy dialogue, a range of ways in which cultural objects held outside their countries of origin can be made accessible to the communities in which those objects originated.
5. The Parties shall encourage intercultural dialogue between civil society organisations as well as individuals from both Parties.
6. The Parties agree to cooperate, notably through policy dialogue, in relevant international fora, in particular the United Nations Education, Science and Culture Organization (UNESCO), in order to pursue common objectives and to foster cultural diversity, including through the implementation of the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of Diversity of Cultural Expressions.
7. The Parties shall encourage, support and facilitate exchanges, cooperation and dialogue between institutions and professionals in the audiovisual and media sectors.

Article 42

People-to-people links

Recognising the value of people-to-people links and their contribution to enhancing understanding between the Union and New Zealand, the Parties agree to encourage, foster and deepen such links as appropriate. Such links may include exchanges of officials and short-term internships for post-graduate students.

TITLE VIII

COOPERATION IN THE AREA OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT, ENERGY AND TRANSPORT

Article 43

Environment and natural resources

1. The Parties agree to cooperate on environmental matters, including the sustainable management of natural resources. The aim of such cooperation is to promote environmental protection and to mainstream environmental considerations into relevant sectors of cooperation, including in an international and regional context.
2. The Parties agree that cooperation may be undertaken through modes such as dialogue, workshops, seminars, conferences, collaborative programmes and projects, the sharing of information such as best practices, and exchanges of experts, including at the bilateral or multilateral level. The topics and objectives for cooperation shall be jointly identified at the request of either Party.

Article 44

Health improvement, protection and regulation

1. The Parties agree to enhance cooperation in the field of health, including in the context of globalisation and demographic change. Efforts shall be made to promote cooperation and exchanges of information and experiences on:
 - (a) health protection;
 - (b) communicable disease surveillance (such as influenza and acute disease outbreaks) and other activities within the scope of the International Health Regulations (2005), including preparedness actions against major cross-border threats, in particular preparedness planning and risk assessment;
 - (c) cooperation on standards, and conformity assessment to manage regulation and risk from products (including pharmaceuticals and medical devices);
 - (d) issues relating to the implementation of the World Health Organisation ('WHO') Framework Convention on Tobacco Control; and
 - (e) issues relating to the implementation of the WHO Global Code of Practice on the International Recruitment of Health Personnel.
2. The Parties reaffirm their commitments to respect, promote and effectively implement, as appropriate, internationally recognised health practices and standards.
3. The forms of cooperation may include, *inter alia*, specific programmes and projects, as mutually agreed, as well as dialogue, cooperation and initiatives on topics of common interest at the bilateral or multilateral level.

Article 45

Climate change

1. The Parties acknowledge climate change as a global and urgent concern that requires collective action consistent with the overall goal of keeping the increase in global average temperature below 2 degrees Celsius above pre-industrial levels. Within the scope of their respective competences and without prejudice to discussions in other fora, the Parties agree to cooperate in areas of joint interest, including but not limited to:
 - (a) the transition to economies with low greenhouse-gas emissions through nationally appropriate mitigation strategies and actions, including green growth strategies;
 - (b) the design, implementation and operation of market-based mechanisms, and in particular of carbon-trading schemes;
 - (c) public- and private-sector financing instruments for climate action;
 - (d) low greenhouse-gas emission technology research, development and deployment; and
 - (e) the monitoring of greenhouse gases and the analysis of their effects, including developing and implementing adaptation strategies as appropriate.
2. Both Parties agree to further cooperate on international developments in this area and, in particular, on progress towards the adoption of a new post-2020 international agreement under the UN Framework Convention on Climate Change as well as on complementary cooperative initiatives that would help address the mitigation gap before 2020.

*Article 46***Disaster risk management and civil protection**

The Parties recognise the need to manage both domestic and global natural and man-made disaster risks. The Parties affirm their common commitment to improving prevention, mitigation, preparedness, response and recovery measures in order to increase the resilience of their societies and infrastructure, and to cooperate as appropriate, at the bilateral and multilateral political level to improve global disaster risk-management outcomes.

*Article 47***Energy**

The Parties recognise the importance of the energy sector, and the role of a well-functioning market in energy. The Parties acknowledge the significance of energy to sustainable development, economic growth and its contribution to the attainment of internationally agreed development goals, as well as the importance of cooperation to address global environmental challenges, in particular climate change. The Parties shall endeavour, within the scope of their respective competences, to enhance cooperation in this field with a view to:

- (a) developing policies to increase energy security;
- (b) promoting global energy trade and investment;
- (c) improving competitiveness;
- (d) improving the functioning of global energy markets;
- (e) exchanging information and policy experiences through existing multilateral energy fora;
- (f) promoting the use of renewable energy sources as well as the development and uptake of clean, diverse and sustainable energy technologies, including renewable and low-emission energy technologies;
- (g) achieving rational use of energy with contributions from both the supply and demand sides by promoting energy efficiency in the energy production, transportation and distribution and the end-use of energy;
- (h) implementing their respective international commitments to rationalise and phase out over the medium term inefficient fossil-fuel subsidies that encourage wasteful consumption; and
- (i) sharing best practices in energy exploration and production.

*Article 48***Transport**

1. The Parties shall cooperate in all relevant areas of transport policy, including integrated transport policy, with a view to improving the movement of goods and passengers, promoting maritime and aviation safety and security, promoting environmental protection and increasing the efficiency of their transport systems.

2. Cooperation and dialogue between the Parties in this area should aim to promote:

- (a) the exchange of information on their respective policies and practices;
- (b) the strengthening of aviation relations between the Union and New Zealand with a view to:
 - (i) enhancing market access, investment opportunities and liberalisation of air-carrier ownership and control clauses in air services agreements in accordance with domestic policies;

- (ii) broadening and deepening regulatory cooperation in aviation safety and security and economic regulation of the air-transport industry; and
- (iii) supporting regulatory convergence and removal of obstacles to doing business, as well as cooperation on air-traffic management;
- (c) the goals of unrestricted access to the international maritime markets and trade based on fair competition on a commercial basis; and
- (d) mutual recognition of driving licences for land-based motor vehicles.

Article 49

Agriculture, rural development and forestry

1. The Parties agree to encourage cooperation and dialogue in agriculture, rural development and forestry.
2. Areas in which activities could be considered include, but are not limited to, agricultural policy, rural development policy, the structure of land-based sectors and geographical indications.
3. The Parties agree to cooperate, at the national and international level, on sustainable forest management and related policies and regulations, including measures to combat illegal logging and related trade, as well as the promotion of good forest governance.

Article 50

Fisheries and maritime affairs

1. The Parties shall strengthen dialogue and cooperation on issues of common interest in the areas of fisheries and maritime affairs. The Parties shall aim to promote long-term conservation and sustainable management of marine living resources, the prevention and combat of illegal, unreported and unregulated fishing ('IUU fishing') and the implementation of an ecosystem-based approach to management.
2. The Parties may cooperate and exchange information with regard to the conservation of marine living resources through the regional fisheries management organisations ('RFMOs') and multilateral fora (the UN, the Food and Agriculture Organization of the United Nations). In particular, the Parties shall cooperate in order to:
 - (a) ensure, through effective management by the Western and Central Pacific Fisheries Commission, and based on the best available science, the long-term conservation and sustainable use of highly migratory fish stocks throughout their range in the western and central Pacific Ocean, including by giving full recognition, in accordance with the relevant UN Conventions and other international instruments, to the special requirements of Small Island Developing States and Territories and ensuring a transparent decision-making process;
 - (b) ensure the conservation and rational use of marine living resources under the purview of the Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources, including efforts to combat IUU activities in the area to which the Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources applies;
 - (c) ensure the adoption and implementation of effective conservation and management measures for the stocks under the purview of the South Pacific RFMO; and
 - (d) facilitate accession to RFMOs where one Party is a Member and the other an acceding Party.
3. The Parties shall cooperate to promote an integrated approach to maritime affairs at international level.
4. The Parties shall hold a regular biennial dialogue at the level of senior officials, in order to strengthen dialogue and cooperation as well as to exchange information and experience on fisheries policy and maritime affairs.

Article 51

Employment and social affairs

1. The Parties agree to enhance cooperation in the field of employment and social affairs, including in the context of the social dimension of globalisation and demographic change. Efforts shall be made to promote cooperation and the exchange of information and experience regarding employment and labour matters. Areas of cooperation may include employment policies, labour law, gender issues, non-discrimination in employment, social inclusion, social security and social protection policies, industrial relations, social dialogue, lifelong skills development, youth employment, health and safety in the workplace, corporate social responsibility and decent work.
2. The Parties reaffirm the need to support a process of globalisation which is beneficial to all and to promote full and productive employment and decent work as a key element of sustainable development and poverty reduction. In this context, the Parties recall the International Labour Organisation ('ILO') Declaration on Social Justice for a Fair Globalization.
3. The Parties reaffirm their commitment to respecting, promoting and effectively implementing internationally recognised labour principles and rights, as laid down in particular in the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work.
4. The forms of cooperation may include, *inter alia*, specific programmes and projects, as mutually determined, as well as dialogue, cooperation and initiatives on topics of common interest at the bilateral or multilateral level.

TITLE IX

INSTITUTIONAL FRAMEWORK

Article 52

Other agreements or arrangements

1. The Parties may complement this Agreement by concluding specific agreements or arrangements in any area of cooperation falling within its scope. Such specific agreements and arrangements concluded after the signature of this Agreement shall be an integral part of the overall bilateral relations as governed by this Agreement and shall form part of a common institutional framework. Existing agreements and arrangements between the Parties do not form part of the common institutional framework.
2. Nothing in this Agreement shall affect or prejudice the interpretation or application of other agreements between the Parties including those referred to in paragraph 1. In particular, the provisions of this Agreement shall not replace or affect in any way the dispute-settlement or termination provisions of other agreements between the Parties.

Article 53

Joint Committee

1. The Parties hereby establish a Joint Committee consisting of representatives of the Parties.
2. Consultations shall be held in the Joint Committee to facilitate the implementation and to further the general aims of this Agreement as well as to maintain overall coherence in relations between the Union and New Zealand.
3. The functions of the Joint Committee shall be to:
 - (a) promote the effective implementation of this Agreement;
 - (b) monitor the development of the comprehensive relationship between the Parties;

- (c) request, as appropriate, information from committees or other bodies established under other specific agreements between the Parties that form part of the common institutional framework in accordance with Article 52(1), and consider any reports submitted by them;
 - (d) exchange views and make suggestions on any issues of common interest, including future actions and the resources available to carry them out;
 - (e) set priorities in relation to the purpose of this Agreement;
 - (f) seek appropriate methods of forestalling problems which might arise in areas covered by this Agreement;
 - (g) endeavour to resolve any dispute arising in the application or interpretation of this Agreement;
 - (h) examine the information presented by a Party in accordance with Article 54; and
 - (i) make recommendations and adopt decisions, where appropriate, to give effect to specific aspects of this Agreement.
4. The Joint Committee shall operate by consensus. It shall adopt its own rules of procedure. It may set up subcommittees and working groups to deal with specific issues.
5. The Joint Committee shall normally meet once a year in the Union and New Zealand alternately, unless otherwise decided by both Parties. Special meetings of the Joint Committee shall be held at the request of either Party. The Joint Committee shall be co-chaired by the two sides. It shall normally meet at the level of senior officials.

Article 54

Modalities for implementation and dispute settlement

1. The Parties shall take any general or specific measures required to fulfil their obligations under this Agreement.
2. Without prejudice to the procedure described in paragraphs 3 to 8 of this Article, any dispute relating to the interpretation or application of this Agreement shall be resolved exclusively through consultations between the Parties within the Joint Committee. The Parties shall present the relevant information required for a thorough examination of the matter to the Joint Committee, with a view to resolving the dispute.
3. Reaffirming their strong and shared commitment to human rights and non-proliferation, the Parties agree that if either Party considers that the other Party has committed a particularly serious and substantial violation of any of the obligations described in Articles 2(1) and 8(1) as essential elements, which threatens international peace and security so as to require an immediate reaction, it shall immediately notify the other Party of this fact and the appropriate measure (s) it intends to take under this Agreement. The notifying Party shall advise the Joint Committee of the need to hold urgent consultations on the matter.
4. In addition, the particularly serious and substantial violation of the essential elements could serve as grounds for appropriate measures under the common institutional framework as referred to in Article 52(1).
5. The Joint Committee shall be a forum for dialogue and the Parties shall do their utmost to find an amicable solution in the unlikely event that a situation as described in paragraph 3 would arise. Where the Joint Committee is unable to reach a mutually acceptable solution within 15 days from the commencement of consultations, and no later than 30 days from the date of the notification described in paragraph 3, the matter shall be referred for consultations at the ministerial level, which shall be held for a further period of up to 15 days.
6. If no mutually acceptable solution has been found within 15 days from the commencement of consultations at the ministerial level, and no later than 45 days from the date of notification, the notifying Party may decide to take the appropriate measures notified in accordance with paragraph 3. In the Union, the decision to suspend would entail unanimity. In New Zealand, the decision to suspend would be taken by the Government of New Zealand in accordance with its laws and regulations.

7. For the purposes of this Article, 'appropriate measures' means the suspension in part, suspension in full or termination of this Agreement or, as the case may be, of another specific agreement that forms part of the common institutional framework as referred to in Article 52(1), pursuant to the relevant provisions of such agreement. Appropriate measures taken by a Party to suspend this Agreement in part, shall only apply to the provisions falling within Titles I to VIII. In the selection of appropriate measures, priority must be given to those which least disturb the relations between the Parties. These measures, which are subject to Article 52(2), shall be proportionate to the violation of obligations under this Agreement, and shall be in accordance with international law.

8. The Parties shall keep under constant review the development of the situation which prompted action under this Article. The Party taking the appropriate measures shall withdraw them as soon as warranted, and in any event as soon as the circumstances that gave rise to their application no longer exist.

TITLE X

FINAL PROVISIONS

Article 55

Definitions

For the purposes of this Agreement, the term 'the Parties' means the Union or its Member States, or the Union and its Member States, in accordance with their respective competences, on the one hand, and New Zealand, on the other.

Article 56

Disclosure of information

1. Nothing in this Agreement shall cause prejudice to national laws and regulations or Union acts regarding public access to official documents.
2. Nothing in this Agreement shall be construed as requiring either Party to provide information, the disclosure of which it considers contrary to its essential security interests.

Article 57

Amendment

This Agreement may be amended by written agreement between the Parties. Such amendments shall enter into force on such date or dates as may be agreed by the Parties.

Article 58

Entry into force, duration and notification

1. This Agreement shall enter into force on the thirtieth day after the date on which the Parties have notified each other of the completion of their respective legal procedures necessary for that purpose.
2. Notwithstanding paragraph 1, New Zealand and the Union may provisionally apply mutually determined provisions of this Agreement pending its entry into force. Such provisional application shall commence on the thirtieth day after the date on which both New Zealand and the Union have notified each other of the completion of their respective internal procedures necessary for such provisional application.

3. This Agreement shall be valid indefinitely. Either Party may notify in writing the other Party of its intention to terminate this Agreement. The termination shall take effect six months after the date of the notification.

4. The notifications made in accordance with this Article shall be made to the General Secretariat of the Council of the European Union and to the Ministry of Foreign Affairs and Trade of New Zealand.

Article 59

Territorial application

This Agreement shall apply, on the one hand, to the territories in which the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union apply and under the conditions laid down in those Treaties, and, on the other hand, to the territory of New Zealand, but shall not include Tokelau.

Article 60

Authentic texts

This Agreement is done in duplicate in the Bulgarian, Croatian, Czech, Danish, Dutch, English, Estonian, Finnish, French, German, Greek, Hungarian, Italian, Latvian, Lithuanian, Maltese, Polish, Portuguese, Romanian, Slovak, Slovenian, Spanish and Swedish languages, each text being equally authentic. In the event of any divergence between the texts of this Agreement the Parties shall refer the matter to the Joint Committee.

Done at Brussels on the fifth day of October in the year two thousand and sixteen.

Po zaznajomieniu się z powyższą umową, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
- będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 14 października 2020 r.

L.S.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Duda*

Prezes Rady Ministrów: *M. Morawiecki*